

అర్జున విజయము

గ్రంథకర్త

కోలాహలము బలరామరాజు.

—•—•—•—

నేషనల్ ముద్రాణాలయంబున ముద్రింపబడియె.

మచిలీపట్టణము.

ప్రథమకూర్పు 500

1925

కృతీసమర్పణము

గీ॥ సకలజగములు గలిగింప, సంహరింప,
సజ్జనావళిబెంప, దుర్జనులద్రుంపఁ
గారణుడైన యాజగత్కర్తపాద
పద్మములకీకృతిని సమర్పణముజేతు॥

ఇట్లు

గ్రంథకర్త

విజ్ఞప్తి

కొణిజర్ల పురంబుననేను మదీయ శ్రేయోభిలాషియు
మద్గురువరేణ్యులును మాయన్నగారునునగు శ్రీయుత కోలా
హలము సీతారామరాజుగారియొద్ద కావ్యాధ్యయనముంజేయు
నప్పడి చిన్ననాటకమును వ్రాసితిని. ఇందలికథ గీర్వాణ
భాషయందు భారవిమహాకవిచే రచియింపఁబడిన కిరాతార్జు
నీయమునుండి కొంతయు భారతారణ్య పర్వమునుండికొంత
యు గ్రహించి నాటక సాంప్రదాయానుగుణముగ నుచిత
రీతిని మార్పులనునర్చితిని. నాగ్రంథరచనమున కిదియే ప్ర
థమ ప్రయత్నమగుటంజేసి యిదెందేని స్థానిత్యములున్న సా
తకమహాశయులు మన్నింపఁబ్రార్థితులు.

ఏతద్గ్రంథమును త్వరలో ముద్రింప నన్నత్యంత ప్రో
త్సాహపఱచి సహాయమొనర్చిన మ. రా. శ్రీ. పొట్లూరి
సత్యనారాయణ, ఆరెకపూడి రామనాథము చౌదరిగార్లు
మొదలగు మన్నిత్రులకుఁ బరమేశ్వరుఁ డాయురారోగ్యములఁ
బ్రసాదించుఁగాక.

ఇట్లు

విబుధవిధేయుఁడు

కోలాహలము బలరామరాజు

ఇందలిపాత్రలు

పురుషులు

సూత్రధారుడు

అర్జునుడు

మహేంద్రుడు

శంకరుడు

మృత్యుంజయుడు

మాతలి

బృహస్పతి

కవచాసురుడు

దినకరుడు

గోపాలుడు

గోముఖుడు

మణిగ్రీవుడు

కాలకేయుడు

స్త్రీలు

నటి

పార్వతి

చండిక

ఊర్వశి

చారుమతి

సమయానుకూలముగా నందికేశ్వరాదులు వత్తురు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

అర్జునవిజయము.

చ॥ వరదుండు భక్తవత్సలుండు పార్థతపఃపరితోషసంతతా
దరణుండు, పార్వతీనతియుతప్రణయార్థవవీచికా సము
త్తరణుండు, ఘోరకల్మష విదారణకారణమానిహృద్వశం
కరుడఁగుశంకతుండో సగుణగావుత, మీతువభీష్మితార్థముల

(నాద్యంతమున సూత్రధానుండు ప్రవేశించును)

సూత్ర. నటి! ఒకసారి యిటువచ్చెదవా?

నటి. (ప్రవేశించి) మీకొరకే వేచియుంటిని. నేడేనాటక
మును ప్రదర్శింప నెంచితిరి?

సూత్ర. అది నీవే నిర్ణయింపుము.

నటి. ఏరూపక ప్రదర్శనమున రసికవతంసులగు నీపథ్యు
లరంజింపఁజేయఁగలమో అట్టివిజయ నాటకమునే
కదా? నేవదించెడుదేమి?

సూత్ర. (నవ్వుచు) విజయనాటకమా? అనగా భారతనాటక
మేదైనఁబ్రదర్శింతమనియా? నీయభిప్రాయము. నీకు
భారతకథాభిలాషమెక్కుడు.

నటి. (చిరువగవుతో) ఔను? అందలి మానశ్శ్రవ్యమేమియో
నేనూహింపఁజాలఁగాని యా మహాగ్రంథమునుఁ జ

దువుచున్న కొలఁదియుఁ జదువవలయుననియే యత్యం
తాభిలాష జనించుచుండును.

సూత్ర. సమస్తాలంకారములకు నదిగని. ధర్మములకు నిల
యము. రసముల కాలవాలము.

నటి. సరసరసాలఫలమువంటి సహజమాధుర్యము గలదగుట
చే దాని నిటీవల కవు లెందరెందరు వ్రాసినను శోభించు
చునే యున్నది.

సూత్ర. ఔను! అట్టిదికనుకనే మహర్షులు సైతము పంచమవేద
మని పేరిడిరి. నీయభిప్రాయ మిదివరకేగ్రహించి
యుండుటచే నేటిప్రదర్శనమున కర్జనవిజయమను నొ
కభారతనాటకమునుఁ దెచ్చితిని.

నటి. సహధర్మచారిణుల స్వర్ణాభిధానులుగానుండ నభిలషించు
నేటి కాలమునమీవంటివారే యువతీమణులముద్దుఁ జె
ల్లింపకుందురా?

సూత్ర. ఔను?

గీ॥ పార్థతో బోరనేగుసర్వజ్ఞమాభి
భూధరాత్మజఁ గూడఁ గొంపోపురీతి
మానినీ? నిన్నుబోలిన మానవతుల
ముద్దుఁ జెల్లించుటేనీతి; పురుషులకును॥

నటి. (సిగ్గుతో) గ్రంథకర్త పేరుఁ జెప్పరైతిరి.

సూత్ర. గీ॥ ఓతినికోలా హలాన్వయక్షీరజలధి
రాజయినయట్టి యప్పలరాజునకును
రామమాంబా మణికిని పుత్రకుడు వీరి
నామధేయంబు వినుబలరామరాజు॥

నటి. (ఆలోచనమభివ్యంజయించుచు)

సూత్ర. ఏదో ఆలోచించుచున్నావు?

నటి. రసికజనామోదిని. రామాయణసార నాటకాదిగ్రంథము
లుచూసినజంటకవులలో కోలాహలము—

సూత్ర. (స్మృతి నభినయించుచు) మరచితిని? మంచివిషయము
జ్ఞప్తికిఁదెచ్చితివి. ఈ గ్రంథకర్త సభాస్థారులతో విన్న
వింపుమనిన విజ్ఞప్తి యొకటి కలదు.

నటి. శీఘ్రముగ సెలవిండు.

సూత్ర. ఆ॥ “అగ్రజుండు గురువునైన సీతారామ
రాజుచరణములకు రాణమీఱ
నతిశతంబులను నెనర్చివ్రాసితిదీని
విబుధులదరింప వేడికొండు,”॥

నటి. తాగుబాగు? ఇకమనమేగి గారీశంకరులమై ప్రేక్షకమ
హాశయులకు హృదయాహ్లాదముగ నీ రంగస్థలము నలంక
రింతుము రండు.

(నిష్క్రమింతురు)

అరు న వి జ య ము .

ప్రథమాంకము.

(ఇంద్రకీలాద్రి యందర్జునుఁడు ప్రవేశించును)

అర్జు. నేటికి దినప్రాయంబుమండి కన్ను విచ్చినను మూసినను
సాజనయిత్రి శబ్దమట సాక్షాత్కరించుచున్నది. తపో
నివృత్తహించి దేవతా సందర్శనమున నభీష్టాశ్రమములఁబ
డయ నెంచెడినాకుఁ బ్రీతిపథమమున మాతృదేవతాసం
దర్శనమగుట యుత్కృంత శ్రేయస్కరము.

గీ॥ దైవమునకును, గురునకుఁ, దండీకన్నఁ
బ్రీతిపథమౌచార్హ మాతృ దేవతయఁ యంద్రు
మానవున కెల్ల వేళల మాతృపాద
శ్రేయసంతత కల్యాణసిద్ధిగాదె॥

అయింద్రీ కీలాచలమునందలి పావనంబులగు తాపహళి
మంబులఁ జూడ మహాహ్లాదకరంబగుచున్నది. నేనెఱె
చినదాది కమల మండపించిండ్లంబు నీతాసారంబు
సమాకారిగనున్నది. (పరిక్రమించి) మహేంద్రా తా

అర్జునవిజయము.

ధనమునకు వేళయగుచున్నది. గాన నాశ్రమస్థులంబున
కరిగెడ.

(మహేంద్రుడు వృద్ధతపస్వి యాపమునఁ బ్రవేశించును)
మహే. హరిహర బ్రహ్మలుండ నిధనంజయుండు నన్నుంగూర్చి
తపంబొనరించుటఁ జూడ నితనికి నాయందుఁ గల
భక్తిప్రపత్తులు న్యక్తంబగుచున్నవి. మఱియు నీతని
తపశ్చర్య చూపుటకు వింతఁగొలుపుచున్నది. ఏలనన?

చ॥ ఘనతరమైన శస్త్రములు గాండివము వలకేలఁదాల్చివి
పున శరధిధ్యయంబు వడిపూని దుర్యోధనునింపసిద్ధమై
చనుగతిఁదాఁగిరిటకవచంబులఁ దాల్చినిష్ఠమైతపం
బునుఁబొనరించెడు భువనమోహనమూర్తికిరిటియియ్యెడఁ
సమీపించి యీతని మనోనిశ్చలముంబరికించెడ.

(సమీపమునకేగి కూర్చుండును)

అర్జు. (చూచి) తాపసోత్తమా! నమస్కారము.

మహే. మనోభీష్టార్థ సిద్ధిరస్తు.

అర్జు. ఆర్యా! తమనామధేయాదులు విననర్హుండనేనియ్యిఁ
గింపవేడెడ.

మహే. ధనంజయా! ఇవ్వనరంబునఁడపమాచరించు నొకతాప
సిని. నీవు మధ్యమపాండవుడవనియు నస్త్రలాభార్థి
వై తపంబొనరించుచుంటివనియు దివ్యదృష్టిని గ్రహిం
చి నీకొకహేతోపదేశముఁ జేయవచ్చుతిని.

అర్జు. (తనలో) ఈతని తేజోవిశేషంబులు దుర్నిరీక్ష్యముగ నున్నవి. (ప్రకా) దయచేసితాము కరుణింపఁదలఁచిన హింసోక్తులు వినసావధానుఁడ.

మహే. పార్థా! వినుము.

ఉ॥ శత్రులగెల్వఁగాఁదలఁచి సంగరమందున దివ్యబాణముల్ గోత్రవిరోధిచేఁబడయఁగోరి తపంబొనరించుచుంటివీ మాత్రమెఱుంగ వక్కట! అమాయకుఁడా! రిపుసంగరంబులం దాత్మముఁజెంది పారునతఁడా? యిడునీకుజయాశ్రయశ్రయమల్ ॥

గీ॥ హరినిగూర్చియొ! లేక శంకరునిగూర్చి
యో! కమల సంభవునిగూర్చియో! తపఃబుఁ
జేయుమందునఁగల్గు నక్షీణదనుజ
శాసనోదగ్ర శస్త్రసంచయమునీకు॥

అర్జు. (తనలో) ఏమిది? ఈమానినోటనుండి విపరీతోక్తులు వచ్చుచున్నవి. కారణము గ్రాహ్యముగా కున్నది. అయిననిట్లుఁబల్కెదను. (ప్రకాశముగా)

గీ॥ అనవరతమును పరమ హంసావతంసు
లైనమునుల మరేందు? నత్యంతభక్తి
తోడ; యాగహవిస్సులందుష్టుఁజేయఁ
దమరిటులఁబల్కఁగానాన తాపసేంద్ర! ॥

మహే. అర్జునా! ఎంతవెట్టివాఁడవు నాకొక కిట్లు చెప్పుచుంటినా? యేమి? సుకుమారశరీరుఁడవగు నీ నిరర్థక శ్రీ

మంజూచి హితముఁ జెప్పితిని. తర్వాత నీయిష్టము.

ఈ మహేంద్రు పరాక్రమముఁదెలియుట కొక్క
తార్కాణంజెప్పెదఁజూడు. దశకంఠ తారకాసురాడు
లెంద రెంద రీతనిం జెనకి జయలక్ష్మీశోభితులుగారు?

శీ॥ ఒక్కడననేల వినుకృతయుగమునుండి
ద్వాపరము దాగఁబుట్టిన దనుజులిందు
నోడఁగొట్టరె? మాధవుండుండఁబట్టి
సరగసీతని యాటలు సాగివచ్చె॥

అర్జు. త్రిభువనేశ్వరుండగు విబుధనాయకుంగూర్చి యకారణ
నిందారోపణముం జేయుట తమకుచితముకాదు. ఇట్టి
కార్పణ్యవాక్యముల నమ్మి నేను సురేశ్వరారాధనము
మానువాడనుగాను.

మహే. త్రిభువనేశ్వరుండగుట నిక్కమేగాని యట్టిపదవికి
మాత్రమిందుఁ డనర్హుడు.

శీ॥ కాయంబుఁజూతమా? గౌతమఋషిశాప

దగ్గమైవేయి నేత్రములఁబడసె

శీలంబుఁజూతమా? చెన్నంటిజారత్వ

మునకు సీతండుపెట్టినదిపేరు

హృదయంబుఁజూతమా? ఎవ్వనిచేనాక

పదవి పోవునొయంచు భయమెయెపుడు

శౌర్యంబుఁజూతమా? సర్వదైవతరాజ్య

పరిపాలనకుదగ్గబలములేదు॥

గీ॥ ఇదియది యటాచు పాపము పక్షలఁ ॥ ౯ ॥
 మాదుగల గర్భణముల్లు తనయదె
 నిలచె, నట్టినుచున్న నీగుల్లు
 దివ్యబాణబులొనఁగనఁ . పాపకొమ్ము!
 వీనిబట్టిచూడ వాన్నివతా, పృథు నే బీవ-ట
 దని తేలుచున్నదిగాదా!

అర్జు. మీహిలోపదేశమునిశ్చయింపుడు. తద్దూషణ శ్రవ
 ణబువలన పాపకళిగితుఁడనగు నను.

మ॥ అనలుగఁగాది సమస్త దిక్పతులునిత్యంబుక మహ భక్తి లో
 డనుసేవాపరులై భజింపఁగనువేడ్క దేవతారాజ్యపా
 లనముంజేయుమహాదుఃఖినిలబండ్లు జెల్లుచే? తమా
 త్రసతదైవత నేతకెందును గొరింతల్ గల్గఁగానేర్చునే?

గీ॥ కొంకకి సుమంతయేనియు గోత్రజై
 నల్పునిగ నెంచి దూషించునట్టివాక్య
 వితతివనజాలఁగాన వే వేగనిచట
 మానివర! మానుఁడ్టి సంతభాషణబు॥

“యద్భావగతద్భవతి” అనుకల్లు తన భావములంబట్టి
 తా నెట్లోప్రపంచముఁ గూడనట్లేయనుకొనుట సహజము
 మహే.(కోపమునటించుచు) మీ? మావాక్యములఁ బెడఁజెవి
 బెట్టి మీదు మిక్కిలి ధిక్కరించుచుంటివిగా? మేము

తుచ్చులమగుటచే మహామృదుఁగూడ నట్టివాడని తలం
చుచుంటిమా? చూడు నిన్నెన్నియిక్కట్లపాలుఁజేసెదనో?

అర్జు. (తనలో) మునులతోడివాదములు “పాములతోడిచల్లా
టము” లవంటివి. తుదకితఁడు దురాగ్రహియై నాఁడు.
కాన నీతని తాపసత్వము స్వతస్సిద్ధమైనదిగాక తెచ్చి
పెట్టుకొన్నదని తెలియుచున్నది. కానిమ్ము. ఈతనితో
ప్రసంగము ముగించి నావిధికృత్యమును నేను నిర్వ
ర్తించుకొందును. (ప్రకాశముగా) మహేంద్ర పూజా
సమయమైనది. తత్కార్యమునకై గడచినను.

మహా. (తనలో) నేనెన్నివిధముల బోధించినను వీనిమనస్సు
చలింపకున్నది. ఇతని యేకాగ్రత శ్లాఘాపాత్రము.
ఇతఁ స్వస్వరూపము భంగించెను. (స్వస్వరూపముతో
ప్రకాశముగా) అర్జునా! ప్రశంసార్హుమగు భక్తిచే
నన్నుఁగూడ నతిశయింపఁజాలితివి. నీ యేకాగ్రత
కెంతయు సంతసించితి.

అర్జు. (తనలో) నాయదృష్టవశమునదైవపతిప్రత్యక్షమైనాఁడు
నన్నుఁబరీక్షింప నిట్లుమునియయ్యెఁగాబోలు. (ప్రకాశ
ముగా) తండ్రి! దివస్పర్థ!

సీ॥ సకలలోకంబు లే సార్వభౌమునియూన
జవదాటకే వేళసంచరించు

స్వప్నమందేని నేభవ్యాత్ముఁగాంచినఁ
గులపర్వతంబు లాకులతఁబొందు

గరుడ గంధర్వ భేచర సిద్ధ సాధ్యులే
 గుణగణ్యు సేవిభక్తిగొల్పుచుందు;
 హరిచందనాది భూమిరుహంబులేదేవు
 పెరిటిపాదపములై పెరుగుచుండు

గీ॥ ఏమహాత్ముండుసితగజం బెక్కి-తిరుగు
 రమ్యనందన మేరియా రామసీమ
 అట్టినినుభక్తిగొల్వశక్యంబెనాకు
 నిఖిలసద్గుణసాంద్ర! యోనిర్జరేంద్ర॥

మహే. అర్జునా! నీయిచ్చవచ్చిన వరమువేడుము.

అర్జు. తండ్రీ! సర్వశాత్రువవిజయైక సాధనములగు దివ్యాస్త్రములొసఁగుము.

మహే. నీకోరిన యస్త్రంబు లిచ్చుటయేగాక స్వర్గరాజధాని
 కింగొనిపోయి నిన్నర్ధరాసనాసీనునింగావించెదను. అప్పు
 రోగణ సేవితుండవై శాశ్వతస్వర్గసుఖంబు లనుభవిం
 చుచుండుము. మరలనీకీ మర్త్యలోకావాసమేటికి?

అర్జు. చ! వనరుచు నాదుసోదరులు వల్కలముల్

ధరియించి ఘోరకా

ననములఁ గాయకూరల శసంబుగఁ గవ్వములందుచుండనో
 యనిమిషనాథ! స్వర్గసుఖమందఁగఁజాలఁగృహవిరోధిమ
 ర్దననిసితాస్త్రైశ్చత్రవిసరంబులొసంగుముచాలునియ్యెడఁ

మహే. అట్లే! నీకోరినయస్త్రముల నుపదేశించెద. మఱియొ

శత్రుజైత్రంబులగు దివ్యాస్త్రంబులు లభించు నుపాయముఁజెప్పెదవినుము.

అర్జు. మహేంద్రా! శాకుఁగావలసినదదియేయనుగ్రహింపుము.
మహీ. మ॥ అతివేగవలిదిప్పుడేరియటనత్యాసక్తత్యాయ
నీ! పరినింగూర్చితపంబుసేయుమటుపైబ్రత్యక్షమైయిచ్చునా
మతగర్వాంధరిపుష్పీతీశ దశనోద్యద్దివ్య శస్త్రాస్త్రసం
తతుల బాశుపతాదులయ్య నఘచేతంగల్గునో ఫల్గునా!

(అంతర్ధానమగును)

అర్జు. చిత్తము. దేవరయాజ్ఞం దలచాట్చెద.

(నిష్క్రమించును)

(ప్రథమాంకము)

సమాప్తము.

(హిమవత్సర్వత పాత్రమునగారీశంకరులు కిరాతరూపమున
బ్రవేశింతురు)

శంక. ప్రేయసీ! ఏమంటివి?

పార్వ. మీరు కయ్యమొనర్చుచుండఁ జూడవలయునని యభి
లాష.

శంక. (పరిహాసముగా) కావుననేకదా? సింగివైతివి.

పార్వ. (సిగ్గుతో) సర్వజగన్నేతలగుమీరే ఎఱుకలగుచుండనే
నుమాత్రము సింగిసగుటలో నబ్బురమేమున్నది?

శంక. లేకేమి?

పార్వ. ఏమి?

శంక. సుకుమారశరీరవగు నీవువికృతరూపిణివగుటయే,

పార్వ. అడిగినంతనే వృథాచేయని దయామయులగు మీరీకి
రాతులగుటో?

శంక. (చిరునగవుతో) భక్తపరీక్షార్థ మొక్కొక్కప్పుడిట్టిప్ర
చ్ఛన్న వేషులమగుచుందుము.

పార్వ. ఔను. భక్తవత్సలులగు మీరీరూపమాలోచించియే
తాల్చితిరి

శంక. (చిరునగవుతో) వేషముమారిన మనస్సుగూడ మారు
ననుకొంటివా?

పార్వ. భక్తుని వైభావప్రయోగము చేయఁగలరా?

శంక. కొంతశ్రమఁబడి పరీక్షించినగాని భక్తునికీర్తి ఆచంద్రి
తారార్కము జనులకాదర్శకము గాదు. అందుకే
కదా? మృగయావ్యాజమున నిట్లుబయలుదేరుట.

పార్వ. కులకాంతలకు పత్యనుసరణమేకదా! భక్తులు.

శంక. అవును. అర్థాంగులకు కాదని నేనెఱుఁగినా?

పార్వ. (సిగ్గుతో) మీమూర్తినిమింగితధ్రువ పటచుచున్నదీ
మయూరపింఛమే.

శంక. నీవును

పార్వ. నేనేకాదు.

శంక. కాక

పార్వ. మీరెఱుఁగరా? ప్రియవస్తువుల మఱతురా?

శంక. నాప్రియపదార్థములలో నగ్నిగణ్యపునీవే!

పార్వ. అగ్నిస్థానము వహించునది నేనుకాదు.

శంక. (చిరునగవుతో) నీవనునది నేనెఱుఁగుదును.

పార్వ. సర్వజ్ఞులుగారా?

శంక. ఇప్పుడా యనవసర పృసంగమేల?

పార్వ. ఔనులెండు. అదియిచట అనవసర పృసంగముకాదా?

శంక. నీయనుమానమే నిన్ను వేధించుచున్నది.

పార్వ. సమయానుకూలముగ మాట్లాడుటనేడు సూతనమా?

శంక. మనఃపూర్తిగనే వచించుచుంటిని

పార్వ. నెమ్మదిగవచింపుడు. ఎవరయినవిందురు.

శంక. సతీమణివగు నీవొక కాంతను బరిగణింపఁదగునా?

పార్వ. మీ దయయున్న.

శంక. వేయిమాటలేల? నీకంటెనాకితఃపరము గలదా? అది
యిదివఱకేవచించితి నే? నామనంబెట్టియోయెఱుంగవా?

పార్వ. (కేలోప్పి) ప్రియా! ఎఱుంగకేమి? నాయవజ్ఞును
మన్నింపుడు.

శంక. (చేయిపట్టుకొని) హృదయేశ్వరీ! అదియవజ్ఞగాదు. చ
తురోక్తిగనే నన్బరీక్షించితివి

పార్వ. సర్వాంతర్యాములగు మిమ్మొకరు పరిశీలింతురా?
(నంది కేశ్వరుఁడు మొదలగు వారుకిరాతరూపమున
గుక్కలతోఁబ్రవేశింతురు)

నంది. (శంకరునితో) దేవా! సర్వమునుసిద్ధమైనది. మీయొ
జ్ఞయే యనశిష్టము

శంక. మూకాసురుఁడీ పాటికి బయలుదేరునా?

నంది. స్వామీ! చాలదూరమరిగియే యుండును.

శంక. అటులైనమనమును వెళ్లుదమురండు. సతీ! రమ్ము.
(ఁగ్మింతురు)

(హిమాచలాటవినినొకనిముపల్లెసమీపమున అర్జునుం
దుధనుష్పాణియై ప్రవేశించును)

అర్జు. సీ! కన్నబిడ్డలకంటె గారవంబునఁబెంపఁ
బడుచున్నహరిణ శాబకములివియె,
ఫలమూలములకు నై వనికేగియునికిప
ట్లకువచ్చు మానిబాలకులువీరె,
అమృతోపమాన గంగామృతంబునుగోల
మఁదసాగెడు నాలమందలివియె
మునికన్నియలు నేర్పఁగను “నమఃపాహిమాం
శ్రీహరే” యనెడురాచిలుకలివియె

గీ॥ మానసంబులఁబీఠిమై మానసమున
కరుగుచుండిరి నీటికైయరుగొ? మాని
కన్నియలు; వీరెబాలులుగట్టినార
వల్కలములూని నేత్రపర్వంబుగాగ!

(పరికించి) ఈహిమవత్పర్వతమునందలి పరమా
ద్భుతపదార్థముల నన్నిటింజూడ వేయినేత్రములుగల
దేవేంద్రునకు గూడ సాధ్యమగునో? కాదో? యని

సందేహిగడ వలనయుండ నావారవాఁడెక్కిమనిపెరి
గఁజెప్పజేల?

సీ॥ మాఁకట్టుచుండె! విశ్రాంతి-ధు బ్రహ్మపు!
తాసోవంతికల నిర్దిరజలంబు
అగపడుచుండె! నేతానాదికిరముగా,
గండకీకది తరిగిములగములు

విసవచ్చుచుండె! పావనహరిద్వారమం
దివతార మంచుగంగారవంబు

కనఁబడుచుండె! పుణ్యనదీ దిములజ
స్మృతానమైన మానససరిస్సు

గీ॥ హాళిగల్పించుచును కాననయ్యెడదిగో!
కారిశంకరిమనున గాగ్గిలు; వీని
గనుటపాఠ్యన పుణ్యంబుకితనఁగాకి
కలుగజేస్తునె? వేయియగాలకైన॥

చ॥ ఇరులను దుర్మొగాఁపెడియి య నుండెను పైచె
చ్చెరదుఃఖిణాండము విటపిజేరిమ యూఖిలీమఖిలులక
బరపుచునుండెనో? యనవిభాకిర తీక్షణమచు లివ్వనా
తరమున నెల్లెడంగదిసి తాపముఁ గూర్చెను భూతకోటికి

ఆహా! ఈప్రకృతిరామణీయకిము విరాగి నైవహానము
వహించి తపంబాచరించుకొను నాకేను పాపి మహా హాదికి
రంబగుచుండ నితరులసంగతిఁ జెప్పజేల? (స్మృతివశేనయ్యుచు
చు) నేటియుదయమున తూణీరములుగ్రహించి యాగాంధీవ

ముకేలనందుకోనుతరి మనంబేలకోసమరోత్సాహ భరితంబై
యొకవిధంబగు నానందంబనుభవించిని. ఆహా! ఆయుత్సాహ
ముదలంచిన యిప్పటికిని శరీరముగగుర్పొడుచుచున్నది. ఈ
తూణీరములునైతమెప్పటి వలెగాక నేడునాకంటికి ప్రభావంత
ములుగ కన్పట్టుచున్నవి. (కొంచెమాగి) అక్కటా! భక్తవత్స
లుండగు పరమేశ్వరునకింకను నాయందనుగ్రహము గలుగద
య్యెనే? నేటినుండి యీవాయుభక్షణంబునైతము మానియ
మృహాత్ముడు సాక్షాత్కరించువఱకు దీర్ఘతపంబాచింతు.
అప్పటికేనియు నయ్యాశ్వరునకు నాయందనుగ్రహముగలుగ
కపోదు. (మింటదృష్టిఁబఱపి) శివారాధన వేళయగుచు
న్నది. త్వరితముగ పుష్పములంగోసెద. (కోయుటఅభినయిం
చును) ఎవరోవచ్చుచున్నట్లున్నది. (తొంగిచూచి) మృత్యుం
జయా! ఇటురమ్ము.

(మృత్యుంజయుడను మునిబాలుడు ప్రవేశించును)

మృత్యు. (ప్రవేశించుచు) అర్జునా! రాగలడు

అర్జు. అట్లుకాదు. వచ్చుచున్నాడనుము

మృత్యు. (చిరునగవుతో) అవును. నీవనినట్లే, పూవులుకో

అర్జు. అయినది.

[యుటయైనదా?

మృత్యు. (స్మృతినభినయించుచు) కన్నులుండినందులకు దర్శ

నీయమగుదానినే దర్శించితిని. ఇట్టి భనుర్విద్యావిశా

రదుండవని యిదివరకెఱుంగుమీ!

అర్జు. ఎన్నడును ధనుర్విద్యా చూడనివాడవగుటచే నీవట్లుత
లంచుచున్నావు

మృత్యు. నేనేకాదు. ఇందలిమునులెల్లరును వేనోళ్లబొగడు
చున్నారు.

అర్జు. ఎవరిని?

మృత్యు. నిన్ను

అర్జు. పొగడవలసినది నన్నుకాదు.

మృత్యు. ఎవరిని?

అర్జు. దోణాచార్యులను,

మృత్యు. (మెప్పుతో) ఔను. ధర్మజుని తమ్ముడవు గావా?
రసాల భూరుహముమ్మెత్త కాయలు గాచునని యెవఁ
డు తలంచును.

అర్జు. మిత్రమా! పొగడకుము.

మృత్యు. పొగడుటగాదు. ఈకాలములోమునులు కోరినంతనే
సద్గుణవిరాజితుడవగునీవుకాక యెవఁడు మహాప్ర
సాదంబని ధనుర్విద్యా పదర్శనముంజూపును?

అర్జు. పరమహంసలగు తపోధనులనిన భక్తిశ్రద్ధలు కలుగని
వాఁడుండునా?

మృత్యు. నీవుమాత్రమట్లు తలచుచున్నావు. రాజ్యమేదాం
ధత్వమున మహారాజులు సైతమెందరెందరు ముసీందు?
లఁదిరస్కరించివారిశాపోపహతులకు గురియగుటలేదు?

అర్జు. పోనిమ్ము. (స్మృతినభినయించి) నీతోనొకసంగతిఁజెప్ప
మరచితిని. నేటినుండి యీవా యుధత్వమునుమానితపం
బానర్పనంచితి.

మృత్యు. నీవంతశ్రమపడనక్కరలేదు, నీతపముఫలించినది.

అర్జు. అంతటి సుకృతము లభియైనదా?

మృత్యు. అపహాస్యముగాదు. నిజముగ నీస్థుధ్యుడవు. భక్త
వత్సలుండగు చంద్రశేఖరుడు నీయొడ ననుగ్రహించి
నాడు.

అర్జు. నీవెట్లుచెప్పెదవు?

మృత్యు. నేనుచెప్పనేల? అత్యద్భుతమగునీతపమే చెప్పుచున్నది

అర్జు. నీవనినంతటి తపముగాదు.

మృత్యు. ఎందుచేత?

అర్జు. దేవదేవునకింకను అనుగ్రహముకలుగక పోవుటచేత.

మృత్యు. ఇకతప్పకకల్గును. ఇదివరకే నీతపప్రభావమున
నగ్నిజ్వాలలుద్యవించుచున్నవని నీతోచెప్పియుంటినిగాదా?
మహేశ్వరుండింక కొంతకాలముపేక్షించినచో నీలోకము
లిట్లుండవు. (తెరలోకలకము భయముతో) మిర్రామా!
యేదోధ్వనియైనది. (మరలవిని) అదిగో!

గీ॥ ప్రళయకాలంపు మృత్యుగర్జనమురీతి
వినెడివారల మనములభీతిఁగొలుపు

సారమేయంపు గుములగర్జారవములు
నేడువిననయ్యె; నిచ్చటినెచటిహొక్కో?

అర్జు. (నిర్భయముగా) అవును. ఎచటివైనమనకేమిలెమ్ము.
ప్రాదైక్కినది. త్వరితముగ ఆశ్రమమునకేగుదమురమ్ము
(పరిక్రమింతురు) (తెరలోకలకలము)

మత్స్య. (భయముతో) అర్జునా! నీకీయుపేక్షితగదు. అటుచూ
డుము. ఏరాక్షసుఁడోవచ్చి ఆశ్రమములపైబడినట్లు
న్నది. రక్షించుట వశ్యకర్తవ్యము.

అర్జు. (వీపులట్లుచు) మిత్రమా! భయపడకుము. నేనుండునం
తవరకే రాక్షసుఁడునురాడు. వచ్చినను భయములేదు.

మృత్యు. (గజగజవణకుచు) అయ్యో! ఇదియెక్కడిధైర్యము?
ప్రాణముపోవనుండ భయములేదందువేల?

(తెరలో)

హా! ఈయరణ్యంబున సాధుపోషకులేలేరా? శరణా
గతత్రాణ పరాయణా! మధ్యమపాండవా! నీవైనరక్షిం
పుము.

అర్జు. ముసీంద్రులారా! ఏటికిట్లుభయభ్రాంతులరై పరుగె
త్తుచుంటిరో వచింపుడు. ఎట్టివిపత్తులు సంభవించను
న్నను ఈపార్థుఁడు సాధులరక్షించితిరును. భయపడకు
డు! భయపడకుడు!!

(తెరలో)

ఉ॥ ఏకలమేగుడెంచి మమునెల్లరజంపుచు నాశ్రమంబుఁజే
కాకొనఁించుచుండె, నిఁకఁగాలుగదల్పఁగ లేముమమ్ములఁ
గైకొనిబోవుమయ్య కరుణామయ! పాండుకుమార! వేగనీ
నూకరదంత ఘట్టననసుప్రకరంబులు వోవకుండఁగ

అర్జు. (ఎలుఁగెత్తి)

గీ॥ సమద దుర్జయవిదితదోస్సారశాత్ర
వాటవీ వీతిహోతుండ నైననేను
గలుఁగవెరచేల? మునులార! తలఁకవలదు
మచ్చరాహతిసూకర మదమఁగతు

మిత్రమా! అదిగో! ఆవరాహమిటేవచ్చుచున్నది. ఈబా
ణమున నేమగునో చూచుచుండుము. (అనివరాహముపై
బాణప్రయోగముఁజేయును)

(పెంట పార్శ్వతివచ్చుచుండ శంకరుఁడి క్రిందిపద్మముఁ జదువు
చు వడివడిగా ప్రవేశించును)

శంక. ఆ! ఎవ్వఁడవురసీవు? నేవధించినపంది
నేయనీకుఁబాడియే? మదీయ
బాణఘాతముననుఁబ్రాణావశిష్టమై
చచ్చుదానినే యశౌర్యమగున?

వినోదార్థ మీసింగితోఁగూడ నేవధింప సమకట్టిన
ఈసూకరముపై మృగయాధర్మ విరుద్ధముగ బాణప్ర
యోగముఁజేసిన కపటరాపసివగు నీవెవఁడవురా?

అర్జు. ఓయీ! ఏటికట్లుప్రేతదవు?

శీ॥ పాంశుభూపాలసుతుడను బార్ధుడంచు
ధరుణిజనములు; శివుఁగూర్చి తపముఁజేయ
నేకలంబిందు తాపసహింసఁజేయు
చుండఁజూచుచు నూరకయుండుటెట్లు?

క॥ కామ్రసదీనినధించితి
నీనక్కోర్తులనుమాని నీచను తోవన్
వేవేగఁబొమ్మదీనం
గాఁలసిసదేమి? యింకవనాటవ కేణ్యా?

అర్జు. ఏమీ? ఈయేకలముచు నీవేచంపితివిగా?

శీ॥ శూరుఁడువోలె బక్తితివిసూకరముంబడఁగూర్చినాడనే
ధారుణిసంచు; సంతభుజదర్పముగల్గిననిల్వమాజి మ
ద్ధోరశితాస్త్రపాతమునకు వెనుఁ జూపకనిల్చి తేనిభూ
దారముతానకాశుగవిదారణమేయనియెంతు నెమ్మదిన్

అర్జు. (శాంతముగా) ఎఱుకఁజేడా! నాతో కయ్యమొనర్చుటకు
నీవెంతవాడవు? నీకును నాకును బాలభేదముగలదు.
ఎందును సామ్యంబు లేని నీతో సంగ్రామంబొనర్చుట
సమసమరమనిపించుకొనును. చిట్టడవిని కుటీరములు
నిర్మించుకొని నివసించు కిరాతుండవునీవును, శాంతమ
యుండనై యుమాపతింగూర్చి తపంబొనర్చువాడను
నేను, ఇదియిట్లుండ శివపూజయొనర్చు సమయమతిక్క

మించుచున్నది. ఇందలిశీతలజలంబులచే దప్పితీర్చుకొని
కొండొకసేపువిశ్రాంతింజెంది మీదారింబొందు.

ఇంక. (తనలో) ఈతఁడుతనమధురవాక్కులచే వైరానుబంధ
ముద్రోగిపివేయుచున్నాఁడు. ఎట్లైననుగయ్యముఁజెంచె
దఁగాక (ప్రకాశముగా) పార్థ! ఏమంటివి? నాతోఁగ
య్యమొనర్చుటకు నీవెంతవాఁడవనియా? ఇట్టిదాంబి
కములంగట్టిపెట్టుము. నాయుత్తరువులేనిదే నాయీన
వంబున కెల్లుప్రవేశించితివో? ముందుసమాధానముంజె
ప్పికదలుము. అట్లునిర్భీతుఁడవైప్రవేశించి యిందలివ
క్వఫలంబులఁ బొందుజేయునయేకాకమీదు మిక్కిలిమ
స్కండిరస్కరించుచుంటివా? సమరమునకాయితంబై
రమ్మ నీనాతారతమ్యములు తేలఁగలవు.

అర్జు. పులిందాధిపా! నిష్కారణవైరము వలదనిచిలుకకుఁ
జెప్పినట్లెన్ని విధములఁ జెప్పిననుఁబెడఁజెవింబెట్టియుద్ధ
ముయుద్ధమని పలుపరించెదవేల?

సీ॥ భిల్లాంగ నామణీ సల్లాపములుగావు,

దారుణసింహ నాదములుగాని,

ఉరులచేబట్టంగ హరిణంబులివిగావు,

తనువుజీల్చెడి మహాస్త్రములుగాని,

మొలునిండఁబూయంగ మృగమదంబునుగాదు,

విమతరక్త ప్రవాహములుగాని,

కడుపారభుజింపఁగా మాంసములుగావు,

రథభటాశ్వక శేబరములుగాఁ

గీ॥ రామలంగూడు వనవిహారంబుఁగాదు

రౌద్రసయుక్త రణవిహారంబుగాని

తులువ! దారులుఁగొట్టపాంథులునుగారు

దండితారాతియా పాండవుండుగాని॥

శంక. రాజా! వృథావాగ్ర్వయమేల? చేనైన సంగ్రామము

నకాయితంబైరమ్ము. లేనిచో “జితోస్మి” యనితొలఁ

గుము. నాగృహిణియిది చాలకాలమునుండి రణరంగ

ములంజూడనభిలషించు చున్నది.

అర్జు. (రోషముతో) దురాత్మా! ఏమనవలయు జితోస్మియని
యా?

గీ॥ ఆయువుందీరిచావనున్నట్టిరోగి

కమృతమయమైనమేటి సిద్ధాషధములు

నిష్ఫలంబౌవిధంబున నీకునాహి

తోక్తులురుచింప వశ్యునాయుస్సులేమి॥

నానిశాతశరంబులే నీకుబుద్ధిగరపఁగలపురమ్ము

(నిష్క్రమింతురు)

ద్వితీయాంకము

సంపూర్ణము.

❧

అర్జున విజయము .

తృతీయాంకము .

(పార్వతీ చండికలు రణముజూచుచు ప్రవేశింతురు)

పార్వ. సఖి! చూచితివా! హృదయేష్వరుండును మధ్యమపాం
డవుండును నెట్లుపమాతీతరణం బొనర్చుచున్నారో?

గీ॥ దేవదేవుండు మహితప్రభావుఁడీతఁ
డతఁడొ? కంఠగతప్రాణుఁడగువరకును
వెనుకఁదీయని భువనైక వీరవరుఁడు
గాననీయుద్ధ మాశ్చర్యకరముగాడ॥

చండి. ఏమిచూడుమనెదవమ్మా! చూచుటకు రెండునేత్రము
లుచాలుచున్నవా?

ఉ॥ శైలములున్ మృగేంద్రములు సామజముల్

జలరాసులుగ్రశా

ర్దులములున్ మహాపటిషు తోడుతడికొని పోరునట్లుగా

శూలియుఁ బార్థుఁడు విపులశూరతఁజూపుచుఁ బోరుచున్న నీ
యాలముఁ జూడనాటి తిదశాసుర యుద్ధముజ్ఞప్తి వచ్చెడున్
మహేశ్వరునకిట్టి శౌర్యధైర్యంబులుండట సహజమే
కాని మృత్యుంజయునితో మనుష్యమాత్మఁడగుపా
ర్థుఁడు ఘోరసంగ్రామంబున సరిగాఁబోరుటమహాదృఢ
తముకాదా?

పార్వ. అవును. నిజముపల్కితివి.

చ॥ కనుఁగొన నెంచిశౌర్యమును, గాశగళుండు; కిరాతరూపుఁడై
యనియొనరించు వేశదనునక్షయ బాణవిహీనుఁజేసినన్
మనమునజంకియుద్ధమునుమానఁడు నోడితినంచుఁబల్కఁడి
యనఘుఁడుగెల్పుటబ్బురమె? యాజనిగౌరవ వీరవర్యులన్॥
చండి. దేవీ! ఇటుఁజూడుము బాణవిహీనుఁడయ్యెను విజయుం
డెట్లు పోరాడుచున్నాఁడో? అవును. సార్థకనాముఁడే
నుమి?

(తెరలో)

పుళిందా! ఇంతమాత్రమునకే సంతసించుచుంటివా?

గీ॥ కులగిరుల పక్షములను వ్రక్కలుగఁజేయు
పవని హసించు మత్కరవాలహతిని
గాఁచికొని పాణముల నిల్పఁగలిగితేని
వీరుడవెయకాదు విఠనేటిపోరునందు॥

పార్వ. పాశేశ్వరుఁడా కరవాలముంగూడ మధ్యనేశకలము

లుగాఁజేయుచున్నాఁడు తనవేటలు నిరర్థక మగుటచే
రోషాదుణిత లోచనం డై బీభత్సుఁడు గాండివముంగై
కొని నాథునిమోదుటకై యెత్తినాఁడు. ప్రమథసైన్య
మును దేవతలును హాహారవ మొనర్చుచున్నారు. ఈ
వేటలువలన ప్రాణేశ్వరునకేమియు నపాయము గలు
గకుండుగాక?

చండి. దేవీ!

చ॥ కరముననున్న గాండివము గైకొనిసాహసమూని కీడిదా
హరుపయిబిట్టుమోదినవృషాంకుడను వృక్షకయున్నజూచిసం
గరమొనరించుచుండె రిపుఘృష్ణుఁడోఁప్రథితప్రతాపని
ర్జర వరనందనుండవని బాతములు బెకలించి నేర్పునఁ
(తెరలో)

గీ॥ బిరుదుబంటవు గదరబాపురె! పులింద!
మృత్యుజహ్లోపమాన మహీజమిదియె
కాచికొనుమోరి! దీనిప్రభాతమునను
ప్రాణములువోవకుండ ధైర్యంబుతోడ॥

పార్వ. శాధుఁడుపాండవుండెత్తిన వృక్షములనెల్లఁ దుత్తునియ
లొనర్చుచున్నాఁడు పాండవుండంత నిలువక రాలనుగు
రిపించుచున్నాఁడు. అవియుఁదిప్రకారిశరంబులచేబా
డిపొడియగుచున్నవి. అర్జునుఁడింకేమిచేయునో? సమీ
పమునకేగి చూతమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

(యుద్ధభూమియం దర్జునుఁడు ప్రవేశించును)

అర్జు. ఏమి? ఈవైపరీత్యము.

మ॥ మునుసప్తాచ్చియనుజ్ఞఖాండవవనంబుం గాల్చుచో బాకశా
సనముఖ్యామరులంజయించుతరిన్ స్వాంతంబున మెచ్చియ
య్యసలుండఁతయ బాణతూణములు సాహార్దంబుతోనిచ్చె, మా
ర్గణమొక్కండును గాననితరినిచిత్రించిది యేమాయయో!

సీ॥ రాజసూయమహాధ్వరముఁ జేయుచోధర

ణీశ్వరావళినిజ యించునాడు

గురుదక్షిణగరణక్షోణినిద్రుపదపు

ధ్వీపునటంగట్టి తెచ్చునాడు

అఖిలదిక్పతియుతుండైన నిర్జరనాథు

శైల్విఖాండవవనిఁ గాల్చునాడు

పాంచాలికాస్వయంవరమునఁ గర్ణదు

ర్యోధనాదులఁ బారఁదోలునాడు

గీ॥ మొక్కచోనట్టి మచ్చిలీముఖము లొక్క

యాటవికనాయకుని మదంబణఁచలేక

అక్కటా! యుద్ధముననిట్లువ్యర్థమయ్యె

దైవమాయగ నున్నదీతరినిఁజూడ॥

గీ॥ కైటభారియో! లేకశంకరుఁడో! కాక

ధాతయోకాని యెఱుకం డితండుకాఁడు

రిపువిదారణోద్యద్ధ నుర్విద్యశేబర

కులునకీరీతిఁగలుఁగు మెక్కో? తలంప

చ॥ ఎఱుకని బాణసాముల హీనజవాన్వితివ్యశత్రు వై
ఖనిననుఁదాకు మఁడెనిఁ గయ్యమునందు మదత్రుజాలపం-
సరకుఁ గొనఁ గొని యుకయుసాహసమూను దారుక్రభంగిం
గరమునఁ గాచుచుండె; యెఱుకడనినమ్ముట యెఱుకెత్త-
కాకాకు. = సేపారంబు మంటిని

గీ॥ ఎఱుకడని బాహ్లా ఖడవియేలభేద
మన్నికులచులఁగొనుదు రలఘుమతులు
మాదమతు; లేకలన్యాకులందరి
హీనకులులయ్యుఁగారె? య

(సంగీతము)

పార్థ! సత్యతీర్థా మహాబునఁబాడమియు రిచర గి
మునీషి దీర్ఘాచార నొనర్చుచుంటివేమి?

అర్జు. కిరాతాధిపా! శిరిహనుండవైతి నని తలఁపకుము దండ
ధరిదండ ప్రతిమానాబగు మదీయముష్టి ఘాతంబున
నే నీశలవృక్కలుఁజేసెదఁగాచుకొమ్ము

(నిష్క్రమించును)

(పదపఁ రెంకెత్తగా మూర్ఛిని అర్జునుఁడును స్వస్వరూపము
గోనున్న గంధీక కిరులును కినుమితురు)

కంక. సతీ! ఈరాసుతుని బలపరాక్రమములం జూచితివా?

ఉ॥ బాహుపరాక్రమాశ్వులనుఁబల్వురఁగాంచితిగానియివ్విధ
సాహసమూని సంగరము సల్పెడివీరునిఁగాంచవుధివై

నాహవమందు నన్నెదురు నంతటివీరుడులేఁడుగానినీఁ
డాహవదోహలుండగుటనాజియొస ర్పైమహాద్భుతంబుగన్
సీ॥ అనలదత్తంబైన యక్షయశరధుల

మాయచేనొక్కెడనురుగుఁబఱచి,

గాండీన చండభీకరమహోద్యధట్ట

ననుదలంకకమనాబున సహించి,

తుదకుభూజాత సదోహంబువిగుడింప

నడుచునే ఖండఖండములుఁజేసి,

తీతశరార్పుల నొవ్వఁజేయఁపిప్పార్కిపుం

డలసియుచున మంచుదలఁకునిడిచి,

గీ॥ నిరుపమనియ్యధకు శలత్వనిరతిఁగాంచి

ప్రమథగణములు నెఱగఁద బాహుయ్యధ

మునసరాసరిబోరె నీభూనరుండు

విక్రమంబెంతో? ఈతనివినయమంతె॥

గీ॥ శౌర్యమును, పౌరుషంబును, శాంతి, దాంతి,

ధర్మగుణమును సత్యంబు, దయ, వినయము

గలనరుండు ప్రకాశించుగాని యొక్క-

శౌర్యమున నన్నెరాదు నిశ్చయముగాను

పార్వ. నాథా! నిరాయుధుండును, విరధుండును నైయుండియే

యీతఁడింతపరాక్రమముం జూపెఁగదా! రథియై శర

శరాసనధరుండైయున్న నీతనిశౌర్యమెట్లుండునో?

శంక. అవును. అక్షయ శరధులం ధరియించి కృష్ణ సారధ్యం
 బుగలరథంబుపై నుండిసమరంబుసేయునితనికి త్రిభువ
 నంబులంగల చరాచరజంతుకోటియుఁ దృణప్రాయము
 పార్వ. నాథా! అర్జునుండిగను మూర్ఛనుండి లేవలేదు. బల
 మైన ప్రేటుతగిలెనాయేమి? దగ్గఱకువెళ్లి స్పృశింపుడు.
 శంక. ఆఁలేచేసెద.

(అర్జునుని స్పృశించును)

అర్జు. (లేచి శివునిజూడకయే రోషముతో) కిరానా!
 చ॥ పరువునఁబోకునింబ్విమిఁకఁగ్లునుడియ్యఁకొనఁబోయెను
 బరపడిపోవుచుంటివాకొ? పార్థవిడికొని కియ్యమందునకొ
 బురహరుఁడేని శౌర్యమునఁబోయెదఁడే? రణభూమి వీడి; భీ
 కరపటు ముష్టిఘాతమునఁగొనికొనందగు సొంపడంచెదకొ
 (శివునిజూచిస్వ.) అహహా! ఇదియేమి? సర్వ చరాచరభూ
 తగణరక్షాధు రంధరుండును, దుర్జనగర్వ విభంజనుండును,
 కైలాస వాసుండును, నగుదేవదేవుండిదే నాచేసిన పుణ్య
 పరిపాకమున సాక్షాత్కరించె. ఇంతతడవునుండియు నేనీమ
 హామహునితోడనే సమరంబొనర్చుచుంటినా యేమి?
 ఔను? ఈతఁడేయెఱుక రూపుధరించినమహేశ్వరుండు.
 శం॥ అయ్యో! ఎంతటి తప్పుఁజేసితిని దేవాగ్రీశు, నూతేసునికొ,
 ద్రియ్యుధ్ధ పక్షిపాదుఁడవ్వనుని, భక్తిత్రాణపారీషునికొ,
 గయ్యంబగుఁగిరాతుఁడంచు ననయంగఁజేసితిన్ దప్పిదం

బయ్యెన్ భక్తవిధేయు నేమొగమునన్ బాంధ్రింతు ను
 ప్పొండనై॥

ఈశ్వరాపరాధనై దుర్జనాగ్గణ్యుండనై తిలగదా! అయిన
 నిల్లుఁజాన్గిచెద. (హాకాశముగా)

సీ॥ అంబరకేశ నామాంకితంబెఱిఁగింపఁ

గాఁజాలుయమ్మదా కారకేళి

మృత్యుంజ యఖ్యాతియేచెప్పఁజాలుదు

ర్భరమగు భవదీయ బాహుబలము

గంగాధరాఖ్యవ్యక్తంబుఁజేయునునిరం

తరమును సర్వభూభరణగణిమ

కాలకూటాశ నాఖ్యమెల్లెప్పు సర్వాఘ

హరణ త్వదీయమహానుభావ

గీ॥ మిపుడు వేర్వేరనిను నుతియింపనెంత

వాడసకలేశ! సర్వప్రపంచరూప!

తెలియకేజేసిసట్టి తప్పులుతమింపు

భూరికరుణాసనాధ! యోభూతనాధ॥

(కాళ్లపైఁబడును)

పార్వ. ధనంజయా! ఏలవశ్చాస్తేఘ్నండవరా ప్ర. దేవదేవుం

డు నీయెడననుగ్రహించినాఁడు ఎమ్ము.

శంక. (లేవదీసి)పార్థా! విజయనామము నీయెడసార్థకముగ

వర్తించుఁగాక ఇంద్రుని తప్పిసుమంతయులేదు.

చ! పలుమరు విందునీ వధిక బాహుపరాక్రమశాలి వంచునే
 బలుపురుఁజెప్ప నీబలము పౌరుషముంబరికింప నెంచియీ
 కలహము బెంచి నాడనుమి? కాంచితి నీదగుశౌర్యసాహసం
 బలఘుపరాక్రమక్రమసమగ్రతయచ్చెరువయ్యె ఫల్గునా!
 మున్ను బదరీవనంబున నత్యంత నిష్ఠాగరిష్ఠులై తపం
 బొనరించిన నరనారాయణులను ఋషులందునీవు న
 రుండను మహర్షివి. మీవలననే జగంబులు రక్షితం
 బులగుచున్నవి. భూభారహరణార్థమై మీరలేక్రమం
 బున యాదవపాండవవంశంబులఁగృష్ణార్జునులను నా
 మంబుల జనించితిరి. ఈగాండీవము తొల్లినీయదీదీని
 చేతకాభిషేకంబునాడ సుకులం జయించితివి. నీయ
 యక్షయతూణీరము లిప్పుడు నామాయచేమఱుగు పర
 చితిని. ఇవిగో! వానింగొనుము. (గాండీవమును అ
 యక్షయతూణీరములను నెసంగును)

ఇంకనీ యభీష్టవరంబులొసఁగెద కోరుము

అర్జు. దేవదేవా!

క! వరములనుగోరుమంటివి

పరమదయాకరుడవగుచుఁ బాశుపతమునా

జరగు మహాస్త్రముగౌరీ

వర! శంకర! యొసఁగుమిదియె వరముమహాత్మా!

వాసంతేసి.

గీ॥ దో॥ణ, భీష్మ, సుయోధన, చా॥ణి, కర్ణ,
శల్య, భగదత్త, బా॥హిక, సాబలాది
యోధులంగెల్పియిత్తు మతోద్ధరునకు
రాజమాళి! తదీయ సామ్రాజ్యమెల్ల॥

శంక. అర్జునా! నీకోరిన దివ్యాస్త్ర మొసంగె దరమ్ము ఈ
పాశుపతాస్త్ర లాభమున భువనైకధనుర్ధరుండవయ్యె
దవు. దీనివలనననేకాయుధంబు లుద్భవించి శత్రు
మారణ కరంబులగును. దీనినల్పులపైఁ బ్రయోగింప
కుము. అట్లు ప్రయోగించితివేని జగత్సంహారహేతు
భూతంబగుసుమా!

అర్జు. తమయాజ్ఞానువర్తి నై మెలంగెద.

(నిష్క్రమింతురు)

పార్వ. దివ్యాస్త్రపరిగ్రహణమున నర్జునుండధిక తేజస్వియైనాఁడు
(హరార్జునులు ప)వేశము)

అర్జు. (సంతోషముతో) ఇప్పుటికిఁగదా! ధన్యుడనైతిని.

మ॥ జనవంధ్యుఁ జగదీశ్వరుఁ సుజనరక్షాదత్తు ట్తోఁగీరధుఁ
గనకాద్రీంద్రధనుఁ గజాసురహరుఁ గంగాధరుఁ శర్వునిఁ
దనుజారాతిసఖుఁ మహేశ్వరుఁ గ్రతుధ్వంసిఁ భవానీశ్వరుఁ
గనుఁగొంటిఁ దొలిజన్మమందుననునేఁగావించుపుణ్యంబునఁ

పార్వ. ఫల్గునా! నీయెడవిక్రాంతియెంతయో వినయముగూడ
సంతఁగలదు దాననే శోభించుట.

అరు. తల్లీ! నేనెంతవాడను. పురాణదంపతులగు మీయను
గ్రహవిశేషమున

గీ॥ దుష్టులెల్లరు నేటితో దుగ్ధింపడిరి,
కర్ణదుశ్శాసన నాదులగర్వ మడఁగె,
గన్నతల్లిపరా ధీనగతిఁ దొలంగె,
రాజధర్మజుడయ్యె, సామ్రాజ్యమునకు

శంక. ఓయీ! మాయనుగ్రహ విశేషంబుఁగొని యాడఁబ
లేదు. శుభాశుభంబులన్నియు మానవజీవితచరిత్రము
నందేయిమిడియున్నవి. చూడు.

చ॥ విడిముడి గల్గియున్న భుజవిక్రమమెంతగఁ గల్గియుండినన్
జెడుపనినాచరించు నడఁజేటునుఁగాంతురుమంచు జేసినన్
బడయుదురెల్ల సౌఖ్యములుఫలతలంబునఁ బద్మజుండువా
సెదనదిగూడ నింతెయని జెప్పుశ్రుతిస్మృతు లోధనంజయా
సునా సురులకుఁ గూడనజేయుఁ డవైనివాతకవచాది
దుష్టశిక్షణంబొనర్చుము.

(శారీశంకరులంతలానమగుదురు)

అరు. చ॥ శిరము పురారి మొక్కుటనుఁ

జితముశర్వునియందు హత్తుటన్
గరములు పూజఁజేయుటనుఁ

గామవిరోధిని; క్రమిందుశ్చ

ఖరుపదముల్ భజించుటనుఁ

గాయము శంకరుడేహ మంటున్

బరమపవిత్ర మయ్యెనుభ

వం బెడఁబాసెను నేటితోడుతన్

(తెరలో)

ఓయర్జునా! నీకుదివ్యాస్త్రములొసంగినివారతకవచవధా
ర్థమై నిన్న మరాఁతికిఁగొని పోవుటకు నీతండ్రియగుమ
హేంద్రుఁడు దిక్పతులతో వచ్చియున్నాఁడు నేనుకా
లుండను. దివ్యదృష్టినొసంగితి నిటురమ్ము.

అర్జు! (చూచి) ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి!!

(నిష్క్రమించును)

తృతీయాంకము

సమాప్తము

శజ్జిత అర్జున విజయము • డి.జి.

చతురాంకము

(వియన్నార్గమున రిఘూరాఘవై మాతలియు నర్జునుడును
ప్రవేశే)

అర్జు. అయ్యా! ఈదివ్యస్థలంబుల వేరువేర నిరూపించిచెప్పుడు
మాత. చెప్పెదవినుము. (కేలఁజూపుచు)

సీ॥ ఈయదే! కనకాచలేంద్ర రాజము దేవ

పతులకెల్ల రకునుఁబట్టుకొమ్మ

ఈయదే! వేలుపుటేఱు జాహ్నువిసర్వ

కలుషహరంబు సౌఖ్యప్రదంబు

ఈయదే! ప్లాగ్విశాసీ శుభద్రగజంబు

సౌదంతి యిథవతంసమ్ముసుమ్ము

ఈయదే! సర్వదేవేష్వితాన్తదైవ

కల్పభూరుహము భాగ్యములపంట

గీ॥ అదియె! దేవేంద్రునిందనోద్యానవనము

ఈయదియె! పారిజాతమహీరుహంబు

అదియె! పాకారిధవళాశ్వమిదియవజ్రి

కాపురంబుండు నమరావతీ పురంబు

అర్జు. ఎట్టిమహామహులకైన దుర్లభంబులగు నీదివ్యస్థలంబుల

మీయపారకరుణాప్రసారమువలనఁగాంచికన్యఁడనైతి

మాత. ఈదివ్యస్థలసందర్శనమునకుమీపూర్వజన్మకృత సుకృ

తాతిశయంబె కారణము. అదిగో! కలధాతమయంబై

వజ్రికందళ దేదీప్య మానంబైనందనారామ మధ్యం

బున నేతోత్సవంబానర్పు నాచంద్రశాలంజాడుమం

దునిర్జరేశ్వరుండపుడపుడు శచీమహాదేవితో విహరిం

చుటకు విచ్చేయుచుండును.

అర్జు. అయ్యా! జాబిల్లింగేలిసేయుచున్న యీకనక సాధంబు

లెవ్వరెవ్వరినో? వివరించిచెప్పుము.

మాత. గీ॥ అదియెపాకారి ప్రాసాద మదిపులోమ

జావరోధంబు సుమ్ము; జయంతసాధ

మిదియె; యూర్వశిశుద్ధాంతమిది; మహాత్ము

లైనపుణ్యుల సాధంబులవియెపార్థ!

అర్జు. అనేకులైన బిడౌజలోయనఁ గనకరథంబులెక్కి- సుర

గణపరివృత్తులై మహావైభవంబున విలసిల్లునమ్మహా

త్ములెవ్వరు?

మాత. ఆయుష్మంతుడా!

సీ॥ ఊమంబులో బీదసాదలకేవేళ

నండయైయున్న పుణ్యండితండు
తల్లిందడుగిలభక్తి; దయసాదరులఁ
బిన్నతనమున బోచినయనఘండితండు
అపరాధ మొనరించినట్టి వైరులనాజి
శరణన్నబోచినజనుండితండు
ధర్మంబునాల్గు పాదంబులనడపించి
వసుధనేలిన చక్కవర్తియితండు॥

గీ॥ భండనంబున నీల్గినవాండితండు

అర్థిజనకల్ప ధరణీరుహంబతండు
దేశహిత దీక్షనుండిన ధీరుండితండు
ఆడితప్పనియట్టి పుణ్యాత్ముడతండు

నిన్నుంజూచుటకైగాఁబోలు దేవతలెల్లరును మనరథంబు
చుట్టు గుమిఁగూడుచున్నారు. సుధర్మా మధ్యహేమసింహాస
నంబునం గూర్చుండి సురగణ పరివృతుండై మనరాకకెదు
రుఁజూచు మీతండినిదర్శింతుమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు)

అనురావతీసౌధము.

(అర్జునుడువిషాదముతో బ్రవేశించును)

అర్జు. ఆహా! కాలమెట్టి విపశీతపుమార్పులను గలిగించుచు
డును?

చ॥ అతులధనుర్విశారదు లటంచుబ్రతిష్ఠ వహించినాటిభూ
పతులు “నెబాస” నందగిన బాహు బలంబులుగల్గియుండిసం
తతమును న్యాయ మార్గమున ధాన్యజరించెడి మాకెసిల్లులీ
గతిజనుదెంచుటె తయునుకాలమునత్యముగాదెచూడంగ
అట్లా! న్యాయమునకివిరోజులుగావు సర్వసర్వంసహ చక్రం
బవక్రవిక్రమక్రమంబునం బాలించుచు మండలేశ్వరు లెల్ల
రుసేవిపంగనక సింహాసనంబునంగొలుపుండవలసిన ధర్మస్వ
రూపుండగు ధర్మజునకురాదగినయిక్కట్టులా? యివి. (స్మృతి
నభినయించుచు) భౌత్యవత్సలులగు మత్స్యదరులవీడి యిప్పు
టికేడువత్సరంబులగుచున్నవి. కానివారిసేమమిసుమంతయు
గోచరముగాదు. కటకటా! నాబోటిప్రమత్తుడెందేనిగలడే?

సీ॥ పట్టెడన్నమునకై పరులకొంపవసించి

దినములుగడపు తల్లినిదొరంగి

విగతసామ్రాజ్యాలై వివిధవిపత్సరం

పరలనుబొందు సోదరులఁబాసి

కనకసౌధంబులంగనకమమ్ములఁగొల్ప

పనికినేతెంచు దోషదినీవీడి

అఖిలసంపదఁబాసి యడవుల మావెంటఁ

జనుదెంచు భూమినిర్జరులవిడిచి

గీ॥ రాధసుతుఁడొచరించు పరాభవమున

కల్లనాఁడు పిన్న పెద్దలు గలయట్టి నిండు

సభనుఁబల్కిన యాపత్తిజలనుమఱచి

సౌఖ్యములనందుచుంటి నీస్వర్గమందు॥

కాలముచాలిపారనివేళ నెంత బలమున్నను నెట్టి ది
వ్యాస్త్రములున్నను నిష్ఫలమేకదా? (తలయూచి) నిష్ఫల
మేలయాను? బెను? కానిచోక్కి సంభవుని మహీతలంబు
నకెల్ల సార్వభౌమునిగనొకరైన దామాతృద్వితీయుండైనరా
సురులనుగూడ గజగజ వడకుపంగల భీమసేనునితోడను, స
మర విశారదులగు కవలతోడను, నిష్పార్థుండురుల బడినసిం
గమువలె శరభశార్దూలాది కూరిసత్వంబుల మధ్యదుర్గమా
టవులలో దిక్కులేక చరియించునవస్థ సిద్ధించునా? హంసతూ
లికా తల్పంబున శయనింపవలసిన కుసుమ కోమలియగు దు
పద నందన కఠిన శిలాతలంబులఁ బవళించుచు దుష్టమృగా
రవంబులకులికిపడవలసినగతిఁగలుఁగునా? అన్నిటికంటెనిలు వె
ల్లదహింపుచున్న సీమాతృవియోగాగ్ని తటస్థించునా? అకటా!
కామ్యకవనంబున వారల్ల వస్థఁబడుచుండ నీసురలోకంబునఁ
నాకంటికి నిదురపట్టునా? ఇఁక నేనిమహేంద్రుని వాఙ్మగ్గొని
నివారకవచుల వధియించి త్వరితముగమత్స్నదరుల కడకేగెద

(అంతటనూర్వశిప్రవేశించును)

ఊర్వ. ఇదియే! పార్థుఁడువసియించు సాధరాజము. ఈనక సా
ధాంతరమందుండివచ్చు భాళధశ్యంబు లే విజయుండిదుఁగలఁడని
చెప్పకఁ జెప్పుచున్నవి. అయిన నతఁడెందుఁడెనోపరికించెడ. (అ
టునిటుఁజూచి) ఇవిగో! ఈగదినుండియపూర్వతేజోవి శేష
బొండు వెలువడుచుంటచేతప్పకనప్పార్థుఁడొదెయ్యూడు (అ
గిచూచి) ధన్యాస్మి! మనోహరుండేది యోధీర్హుఁడొచనతత్తు
రుండైయున్నట్లుఁ గనవచ్చెడు

సీ॥ వివిజులఁద్రోలి ఖండవమును బానకా

ర్పితమొనర్చిన బలోద్ధతుఁడితండె

స్మరశరాహతిఁదూలు సారసాక్షినులూచి

గాఁచినయావన్నె కాఁడితండె

కాయజారాతి నెక్కటి పోరమెప్పించి

పాశుపతముఁగొన్న బలుఁడితండె

వీరాహవమున నంగారపద్మనిచిత్ర

రథునిఁజేసినమహారథుఁడితండె

గీ॥ గురునక్షత్రదుఃపదక్షితీశ్వరుని నంటఁ

గట్టితెచ్చినబాహు విక్రముఁడితండె!

భావజునకోడి చిత్రాంగదావధూటిఁ

గొనిన పాండ్యేశ్వరుని పెండ్లికొడుకితండె!

హా! ఈ సౌందర్యమేమి?

శా॥ ఈరాజేంద్రసింహా! పూరుషుని నేనీరేడులోకంబులం
దారా? చూచియెటుంగ నెన్నఁడును; నీహాసాస్యమిమోహనా
కారంబీయెలఁ బ్రాయమిసాగసునీ గాండివికేగల్గు న
య్యారే? భారలఁగొల్వనానురమునాహా! యెంచఁగాశక్యమే?

చ॥ కలువలఁజేనిఁ బోల్చెదరు గానికళానిధి యాటనెమ్మొగం
బుల; కతఁడేలసాటియగుఁబో? యదిదబ్బర యీకిరీటిము
ద్దులవదనంబుఁగాంచి నవిధుం డెవఁడమ్మక చెల్ల? యీతనిక
నలువస్మజించె; నన్నియొదినంబులు కష్టముల - దిశేర్పునకా
గీ॥ వారిజమ్మగాంకుతనివదన మునకు

సాటిరాఁబంతమిడియుండ నేర్పరుండు

కప్పుచేసాటిరాఁడయ్యెగాని; వారి

భవములెనయ్యె! నిదియెతద్వైరమిలను॥

ఉ॥ చక్కనివాడటంచు నెరజాణయటంచును నెంచుచుందురా
చక్కెరవిల్లు; వాడితని చక్కఁడనంబున కెందుసాటియా?
నక్కసుఁదీర నక్కరతి నక్కట! నిక్కడగింప కుందునే?
యెక్కునఁ జేర్చివశ్యతనహా! యితఁడించుకగౌరవించినకా

గీ॥ నిరతమునుఁజూడమే? నరగరు డసిద్ధ

చారణోరగ యక్షకుమారవరులఁ

బోలుగురె? వీనినీనవమోహనాంగుఁ

బొంపొనర్చెడుసతి యెంతపుణ్యవతియె?

ఇంక సమీపమున కేగి మాన్మనోభీష్ట మెఱిఁగించి యీరసికవ

తుంగూడిమారసుఖంబు లనుభవించెదగాక. (కొంచెమునడిచి
మరల వెనుకకుఁదగ్గి) ఒకవేళ నన్నీతఁడు గౌరవింపనిచోనా
గతియేమి? పరాభవాగ్నిమృందవలయునేకదా? (యోచించి)
ఏమీ! నాయవివేకము?

సీ! చేపట్టగాలేదె? గోపసూనులఁదోల్చి
బవరమందుననాసుభద్రకాంతఁ
గవఁగూడఁగాలేదె? కడువేడుకనులూచి
నాఁజెలంగెడునొక్క నాగకాంత
స్వీకరింపఁగలేదె? చెనఁటిమీనంబును
సమయించినాఁడుపాంచాలకాంతఁ
గూడియుండఁగలేదె? కూర్మిఁగాయజకళా
పాండిత్యమునఁ గోరిపాండ్యకాంత

గీ! నట్టిరసికావతంసుఁ డిప్పట్టు నందు
నన్నుఁగామింపకేటికి మిన్నకుండు
వెట్టితలఁపుల విడనాడి వేఁగనేగి
కామసౌఖ్యంబులందృష్టిఁగాంతుఁగాక॥

నేనిఁకనిస్సంశయముగ నేగవచ్చును. (అర్జునునిసమీపించును)
అర్జు. (చూచితనలో) ఓహూ! ఈయమ యూర్వశి. యీ
మైనాకుఁదల్లిగదా! నమస్కరించెద. (ఎదురేగి ప్రకాశ
ముగా) జననీ? నమస్కారము. శ్రీమయనకనా క్షేమ
మరయనేతెంచినందున కెంతయు సంతసించితి. దయచేసి
యిటనాసీనవగుము.

ఊర్వ. (తనలో) ఈతడు పెడమార్గమునదొక్కుచున్నాడు. కానిమ్ము? ఈతనిముగ్ధత బాపిల్ బ్రతుకుకొనియెద. (ప్రకాశముగా చిరునవ్వుతో) పార్థ! అతనుసుఖంబుల నోలలాడెదప్రగాఢ. వచ్చినదానను గూర్చుడకుందునా?

గీ॥ “జననిరో!” యంచు వక్రభాషలనుబిల్వః
జనునె? సిద్ధరలోక వేశ్యలముమేము
వావివరుసలుమాకేల? పార్థివేంద్ర!
ఎఱుంగవో? రోవెలందులనెన్నడేని॥

అర్జు. (తనలో) ఏమిది? ఈమెనోటనుండి విపరీతవాక్కులు వెలువడుచున్నవి. ఈపల్కుల నీయె మరుద్దేశ్యముతో మాటలాడుచున్నట్లు తోచితి. (ప్రకాశముగా) జననీ! తల్లిని దల్లియని సంబోధించవలదా?

ఊర్వ. అర్జునా! నీరసికతసంతయునెక్క సారిగ బయల్పరచుచుంటివా? ఇదిగో! “చల్లకువచ్చి ముంతదాచ నేల”

క॥ పలికెద వినుము ముఖముఖ
వలచితినిను మరుడు దమ్మివాలుంగొనిన
న్నలయుచెడిగరకరినా
తులువననిం గెలువ నాకుదోడ్పడుమింక॥

గీ॥ ధర్మదూష్యంబటంచును దలఁతువేమొ?
రమణులందుననిదియ ధర్మంబుపార్థ!

విషమ శరశీలీముఖ పాతవివశలైన

కామినులఁగూడుకంటె సౌఖ్యంబుఁగలదె?

అర్జు. (చెప్తుమూసికొని) శాపముశమించుఁగాక. (ఊర్వ శిరో)

గీ॥ హరిహరీ! ఎట్లు మాటఁజితకట! నీవె

తల్లిరో! యిటుబల్కుట తగునటమ్మ

చూచితిమె? యెందునేనియునుతులఁగోరు

కామినుల, నింతపాపంబుఁగలదె? యెందు

చ॥ పరసతిఁగోరుట యధికపాతకమందురు పెద్దలందు, నీ

వరయఁగమాతృదేవతవహా! యిటుబల్కుట న్యాయమానె? నీ

పెలుఁగని ధర్మవెద్దిగలదీ సచరాచరజాతుకోటిలోఁ

గరుణఁమొంతఁగన్పఱచి కాపుముతల్లిరో! నీకుమారకున్

ఊర్వ. మనోహరా!

గీ॥ “జనని” యంచు వచించెనుచాలుఁజాలు

నీకునేనాఁటితల్లినో? నీవచెప్పు

మింతయేటికి వరుసలనెంతురొక్కొ?

కామినులచెంత రసికులెక్కాలమునను॥

మఱియును

గీ॥ రసికుండవటంచు సౌందర్యరాశివంచు

వినుత శౌర్యుండవంచు మున్వినినదాది

నెప్పుడునినుఁగాంతుమరుగెల్పుటెప్పుడంచు

గుటకలను మిక్కిలించుచును నీకొఱకుపార్థ!
అట్టి నన్న న్యాయముగ నిర్దయుడవై నిరసించుట యెట్టిపా
డియో? నీవేయోచింపుము.

అర్జు. తల్లీ! తొల్లిమావంశకర్తయగు పురూరవునకుం బత్నివ
గుటచేతను, ఇష్టమనాతండ్రియగు యింద్రునకుఁబరిచర్యయొ
నర్హుటచేతను, నాకుఁడల్లివగుటకావంతయు సందియములేదు
చ॥ తనయునిఁగోరెనూర్వశి యధర్మముగానవినిన్ను; కోరినం
త నెయిది కూడదంచనక తాలిమిఁదూలెనటంచునన్ను, భూ
జనములుదిట్టించుచుఁ తుక్తిఁపాఘ్యముకైయిటుమాయనట్టినిం
దనుభరియింపశక్యమే? వితర్కముసేయుము నీవెత్లెఱిగో?

అ॥ నూతిలోవనుండి రాతిఁగిడినెడు
కరఁగిఁగ్గిరిగనుట కష్టమగును
గాని, రాతినూతిలోనికిదోయున
ట్లపయశంబుఁగాంచుట శ్రమంబె॥

ఉర్వ. (తనలో) అకటా! ఇతఁడు తనమార్గము విడుచునట్లు
లేదు. లేనిచోనీమారశరాన్ని కోర్వఁగలనా? మేనకాదిచెలు
ల యెదుటరేపు తలయెత్తఁగలనా? కానిమ్ము సర్వవిధములఁ
బ్రయత్నించియే చూచెద. (ప్రకాశముగా) అర్జునా!

ఉ॥ ఇంతటి యీవిరాగమెట కేగెనెపార్థ! యులూచికాంతనే
కాంతమునందుఁగాయజవికారమునక వరియించునాఁడునీ

పంతముమానుమింక మరుబానికినోర్వంగజాలనన్నిక్క
వంతలపాలుసేయకుము భావజపుష్పశరాన్ని మ్రొందితిక్ ||

చ॥ వరుసలనెంచ నేమిటికి వారసతీమణువేల? ఎందఱెందఱుకులకాంత లివ్వఁగినెనర్పరు మారసమానరూప! మున్నరయంగశౌరిగూడరె? వ్రతాంగనలయ్యును గోపకాంతలా గిరికుచలందునిందు నపకీర్తి వహించిరె? నీవెఱుంగవే?

సీ॥ కన్నకూతురటంచుఁగనియెనే! ధర్మంబు

భారతీ సతిఁగూడుపద్మజంఘ

తపసికాంతయటంచుఁదలఁచెనే! యాయహ

ల్యనుఁబొందివట్టినియనుఁగుఁదండ్రి

మేనత్తయంచును మిన్నకుండెనె? రాధ

వలచిక్కిడించు నీబావగారు

గురుపత్నియంచు గైకొనకుండెనే? తార

సద్వర్తనుఁడు పంకజాతవైరి

గీ॥ శూలియేదారు కావనస్త్రీలఁగూడి

మారసౌఖ్యంబులందడే! వీరికంటె

ఘనుఁడవేసిన్? వీరునీకంటెహీన

మతులె? ధర్మవెఱుంగరే? సతులఁగూడ॥

అర్జు. (తనలో ఏవముతో) కటకటా! ఈమె నన్నుం బుత్ర
వాత్సల్యంబున గారవించుననియుఁబరిశుద్ధాత్మయని

భావించితిగాని యిట్టి కలుషచిత్తమున యెన్నడును
దలంపనైతి ఛీ! ఛీ!! పశుపంచమున నీహరస్త్రిలకంటె దు
ర్మార్గలితరులుండరు. కానిమ్ము? ఈమెతోబెక్కు పల్కు
లేల? (హాశముగా) అనసి! మహాత్ములును వందనీయు
లును నగువారు పుట్టిపను గిట్టిపను సమర్థులగుటచే
నెట్లుజేసిననుజెల్లు. నేనో? కర్మచేర భూమింజనించిన మాన
వుండ నగుటచే నిర్దురింబువలనసామ్యుండ నగుననివము.
మదగజముంగంపిరవము గూల్చెనని నక్కయ్యు యొకచుట
యక మే?

స్వ. (సవ్యచు) అననా! నీవేమోధైర్యశా
లివనుకొంటి. నీయీస పదములు బాపెనీ వినుము. ఇప్పుడేను
జెప్పిన వారికంటె నీవును మహానుభావుండవే. తొల్లిబదివని
తాపసులగు నరనారాయణులను ఋషులందు నీవుసరుండను
మహాత్ముడవు. భూభాగ హరణార్థమైయనతరించితివిగాని ప,
కృతినరుండవుగావు గానవిడిచెనని సందియమువిడిచి నన్నానందిం
పడజేయుము.

అర్జు. తల్లీ! అటువైసను నీతండ్రినారాయణుండగుట వలన
సీసనాకుఁ గుమార్తెవగుదువు, ఊమింపుము.

ఊర్వ. పార్థా! ఇదితగునా? నీవుపేక్షించిన మరుఁడుపేక్షిం
చునా? నీకారవమునకుదగనా? ఊమింపవలసినది నేనా?

అజ్ఞ. తల్లీ! ఇదితగునా? తల్లీయని సంబోధించుచుండమరల నిట్లు బలుకుటనీతియే?

ఉర్వ. (తనలో) ఔరా! ఇట్టినునోహరాకారు మనంబింతకఠిన శిలాసదృశంబుగ నెసర్చిన నప్పురమేష్ట మాత్యము నేమన నలయు.(ప్ర)పార్థా! రాయయైనగురుగుగాని నీమనంబు కరుణ నుగదా? సురాసురులకేనయదన్తభంబగుతరుణీమణి మనోజ తావత్తయై తనకుదావరించవచ్చుచుండ “సిరిరామోకా నొచ్చునట్లు” వావివరుసలెంచి తిరస్కరించుటతగునా?

అజ్ఞ. మాతా! మాబోంట్లకుబుద్ధిగఱపవలసిన నీవే ”కంచె యే చేనుమేసినట్లి” ట్టియకార్యమునకు సాహసింప లోకమందే స్త్రీ భర్తతోకాపురమొనర్చును?

గీ॥ చారుగంధ ప్రశోభితచందనాగ

మహివృతంబు వర్జితంబగువిభమున

నఖలభవనైక మోహినియగునుగాక

నెలది పరకీయయైన నస్వీకృతయగు॥

ఉర్వ. (కోపముతో) ఏమీ? నీయాగడము. సరసముగ నేనిన్నిష్టపరుపనెంచి యంతసేదననుండుబ్రతిమాలు చున్నను మూర్ఖతవిషవకున్నావుగా?

గీ॥ పైకి “శీరంగసీతులు” బలికినంత

నేకకన్నీవ్రతుండనయ్యెదవె? యొక్క

సరసిజాననకై రాజసంబువీడి

అర్జునా? నీవుసన్యాసివగుట వినమె?

జౌను. ఇదిమీజాతికిఁ గలగుణమే

చ॥ తరుణులె కోరివచ్చు నెడఁదప్పకచుల్కునఁజేసిపూరుషుల్

వరుసలు వాస్త్రులొవెదుకవత్తురు, వారలెకోరివచ్చినన్

వరుసలుగాకసోయినను వాఁజనేత్రలమోసగించిసో

దురుతమకోరైఁదీర్చుకొని; సూక్తులుగారె? తలంపఁబూరుషుల్

అర్జు. తల్లీ! ఇన్నిమాటలేల? పాపము పాపములనేని వీడు

గాని డాంబికములకుం బనికి ధర్మమును మాత్రము విడువఁడని

ముమ్మాటికిఁదలంపుము. పోయి

గీ॥ అంతటి మహానుజావుని యాత్మజవయి

సకలవేదపురాణవాస్త్రములుజదివి

తనయుఁగామింపఁడగునె? శాంతమువహింపు

మమ్మ, వినుమమ్మ, ధర్మమార్గమ్మటమ్మ?

మానినులగు స్త్రీలకీ జారన్వంబెట్టి బెట్టిదంపుపనియో?

యోచింపుము

సీ॥ పరపూరుషునిఁగూడ నరుఁగుఁకోనేవేళ

బెరకంటఁబడకుండ నరుఁగవలయు

బెరకంటఁబడనేని భీతిఁగోపఁగనైక

యెక్కో మామలుబన్నవలయు

సరివారు వినిరెని పరువుకోవఁగను న

జ

ల్గురిలోనఁ దలవంచుకొనఁగవలయు
కర్మంబుజాలక కాంతుఁడేవినెనేనిఁ
బ్రాణంబులఁ దాశనదలవలయు॥

గీ॥ బంధువులువిన్నఁగులములో బహియొనర్తు
రిరుగు పొరుగులవార్చినిచేని! నీటి
కంటెనెంతయొ పలుచగాఁగాంచుచుందు
రమ్మరో! కాంతజారిణియగుటఁదగునె?

ఉర్వ. (కోపముతో) ఏమీ! నీవేదాంతము నీవేమోరసికుఁ
డవనియెంచివచ్చి నిష్కారణముగఁబరాభవము పాలైతివే, నే
నెవ్వతెఁగా భావించితివో? చూడుము

కం॥ మరుభారికోడివలచిన
తరుణీమణిఁదోసితింక దత్తులముగనీ
సరివారలేవగింపఁగ
ధరషండుఁడవైచరింపు తరుణులమధ్యక॥

(నిష్క్రమించును)

అర్జు. అకటా! ఈయూర్వశి

చ॥ తనయుఁడటంచునించుకయుఁదాలిమిలేక లతాంతబాణవే
దనననుఁగోరఁగాఁదగునె? దావిబుధాంగనయయ్యుఁ గోరెబో?
జననిరో! కూడదంచనిన నైచుటమానిశపించెఁగా! ఇనీ!
వనితలఁడెందముల్ దెలియవచ్చునె? యెంతటివారికేనియుక

చ॥ అనయము నత్తనూమలను నారడిసేయక జీవితేశుపైఁ
గినుకవహింపకెత్తరి నకృత్రిమభక్తి భజించుచున్ సదా
వినయముతో మెలంగుచు వివేకమునన్ బినపెద్దఁగాంచుచున్
గుణవతియైన కాంతయొనఁగూడుట పొగ్గవపుణ్యమేకదా!

గీ॥ భార్యగుణవతియైనచోఁ బాణవిభున
కదియ! స్వర్గంబులేకగయ్యాళియైన
ననుభవించుచును భూలోకమందె నరక
మకట! పగవానికేనిగయ్యాళివలదు

(ఇందుఁడు ప్రవేశించి) పాథా! నమనోధైర్యమునకెంత
యుసంతసించితి.

గీ॥ భుజబల్లోన్మున్నె సర్వభువనములను
వేల్చిడి దురానగెల్చిన పీఠవరుని
కంటెదనచెంతనున్న భీకరబలాధ్వ
లార్జురఁజయించునాతఁడే యధికుఁడెందు

చ॥ నిరతమునున్ విరాగులయి నిశ్చలబుద్ధిఁదపించు మానులే
తరుణులఁగాంచిరేని మదిఁదాలిమిఁదూలుదు రింతయేటికీ
శ్వరుఁడె మహాత్ముఁడయ్యునుమసాయకు దాకికినోడె, నట్టిశం
బరహరుగెల్చినన్ భువనమాన్యుఁడతండుని చెప్పనేటికిన్
పాథా! నీయిందియనిగ్రహము ముసీంద్రులకేనిఁబ్రశంసార్హ
ము. ఊర్వశీ శాపమునకై చింతింపకుము. అయ్యది మీ

యజ్ఞాతవాససమయమున మాత్రముసికావహించు నత్తరిబాలి
కలకు నృత్యబుగటపుచుండి వత్సరాంతమున విముక్తుడవ
య్యెదవుగాక. అదియుగూడ మిగూడ పవిత్రనమున కను
గుణముగానుండు గాననిక చింతదక్కిసుఖనిద్రబొమ్ము

అర్జు. తండ్రీ! అనుగ్రహించఁబడితిని మియానతిరీతి దుష్టరా
క్షినుల వధియించి నాకైవిచారముదు సోదరులకడ కఠిఁగెద
నిలవొసంగుడు.

ఇంద్రు. పార్థా! నీసోదరులకై బెంగఁబెట్టుకొనకుము. ఈయు
దయముననే దేవకార్యబు సాధింప మాతలి ప్రయుక్తంబగు
దివ్యరథంబెక్కి నివాతకవచుల వధియించిరమ్ము. వెంటనే
నిన్ను నీసోదరుల కడకనిపెద.

అర్జు. చిత్తము.

ఇంద్రు. ఈరాత్రి కొన్ని దివ్యాస్త్రము లుపదేశించెదరమ్ము
(నీప్రమింతురు)

చతుర్థాంకము

సమాపము

శ్రీ అర్జున విజయము · ఓహ

పంచమౌకము

ఉద్యానవనము

(కవచాసురుడును సతనిభార్య చారుణతీయునుప్రేషము)
కవ. మాధవీలత కొంచెము వాసినదని నిన్ననీవువచించితివి
గదా చూతమా!

చారు. (భయమభినయించుచు) ఔను. నాథా! ఔను. దాని
కొఱకేగదా! ఈయదయముననే మీతోనిచ్చటికి
వచ్చితిని మాధవీయనగనే నాకుభయమధికమగుచు
న్నది. త్వరగావెళ్లి చూతమురండు.

కవ. ఈవిషయము నిన్నగూడ సీపుభయకంపిత వయియేచెప్పి
తివి. కారణమడుగఁదలంచియు నీవునుఃఖంతు వేమోయ
నియడుగలేదు. దీనికైయింత వగపేల?

చారు. నాథా! అదిపదంపడి చెప్పెదను. ముందచ్చటికరు
గుదమురండు.

కవ. సరే (పరిక్రమితురు) అదియేకదా! ఆమాధవీలత.

చారు. (చూచి భయకంపితయై) అయ్యో! హా! (స్మృతిఁదప్పును)
 కవ. (పట్టుకొని) ఏమిది? ఇంతమాత్రమునకే యచైతన్య
 మందుచున్నది. (ప్రకాశముగా) సతీ! సతీ!

చారు. (కొంచెము తెలివితో) హానాథా!

కవ. కన్నులు తెరచి చూడుము. స్మృతిఁదప్పితివేల?

చారు. నీవెవరు? తొలఁగిపొమ్ము.

కవ. పిచ్చిమాటలాడెదవేల? స్మృతిఁదెచ్చుకొని సరిగామా
 టాడుము.

చారు. (తెలివితో) స్మృతిఁదప్పితివా?

కవ. ఔను. పడిపోవుచుండగాఁ బట్టుకొంటిని. ధైర్యశాలినివే
 నీకీ బేలతనమెప్పటినుండి దాపరించినది.

చారు. (నిట్టూర్పువిడచుచు) హా! యేమందును? ఈమాధవీ
 లతఁజూచిరా? నిన్నటికంటె నేడెట్లుకళాహీనమై యెం
 డుటకు సైతముసిద్ధమైయున్నదో?

కవ. ఇంతమాత్రమునకేల స్మృతిఁదప్పితివి?

చారు. (దుఃఖముతో) నేనీమాధవీలతఁ బ్రతికింప నీనాల్గది
 ములనుండియుఁ బడినశ్రమయంతయు నిట్లయ్యె.

కవ. ఆయుఃకాలము పూర్తియైన వారికొరకెన్ని ప్రయత్న
 ములుసల్పినను జీవించురా? ఈమాధవీలత చచ్చినఁజ
 చ్చుగాక. ఇట్టివికావలెనన్న ఒకటికాదు వేయితెప్పించ
 నా! ఏలదుఃఖించెదవు?

చారు. (మిన్నకుండుచు)

కన. చెప్పుము. చేతిమీఁదుగ నీరుపోసి పెంచుకొంటిననియా?

చారు. కాదు. నీనివిషయమై యొక సారిమీఁతోడ జెప్పియుంటిని.

కవ నాకుఁ బాపములేదు.

చారు. మహాత్ములగు నాచార్యులవారు నన్నీ యుద్యానవనమునకుఁ బిలిపించి యీ మాధవీలతంచూపి “కుమార్తీ, ఈమాధవీలత నతిజాగరూకతతోఁ గానాడుము అకారణముగ నీలతయెప్పుడువాడునో? అప్పుడు—

కవ. (స్మృతినభినయించి) చాలుజాలు. వివేకినివే? ఈమాత్రమునకేనా? యితథయము. సర్వభవసంబులునుగడగడ వడగడ ఘోరతపఁజూచి పరమేష్ఠివలనఁబడసిన వరంబుల మరచితివా?

చారు. లేదుగాని, యాచార్యులవారి మాటఁదలంచిన నాగుండెబిడ్డలగుచున్నది.

కవ. నీవుదాననవంతమునఁ బుట్టవలసినదానపుగావు. తృణీకృత సర్వసుషర్వసార్వభౌముండగు నీ దైత్యసార్వభౌమునకు దేవేందగునీకు భయమునకుస్థానమేలేదు. ఇకనీవిచారముడిగి యొక్కసారి నీదృఢపరిష్కృతసౌఖ్యం బొసఁగుము?

(సమీపమునకేగును)

చారు. (విచారముతో) అయ్యో! మనమిప్పుడాపత్నముద్రమున మునుగనుండ సమయమెరుగక మీట్లాడెదరే!

అర్జునవిజయము.

పూర్వమెప్పుడును నామనంబునక్రిటివిచారము గలిగియె
ఱుగ. (భయముతో) నాకుడికన్నదరుచున్నది. ఒక్క
సారియాచార్యులవారిఁ బిలిపింపుడు.

(గోముఖుడనురాక్షసుడు కల్లుముంతతో ప్రవేశించును.)

గోము. మహారాజా! ఇదిగో! తెచ్చితిని.

కవ. (తీసికొని) ఇంతసేపేమిజేసితివి?

గోము. దేవరయానతిరీతి పరుగుపరుగున వచ్చుచుంటిని గాని
మంత్రిగారియిట్లో నాకస్మికముగ నేడ్పులువినబడినం
దన కొంచెమచ్చటనిలిచితిని.

చారు. మంత్రియా! నిశుంభుని యంటనా?

గోము. తల్లీ! అవును.

కవ. కారణము తెలిసెనా?

గోము. మంత్రిగారు నాతోగూడవచ్చి వాకిట నిలచియు
న్నారు. తమతోనిట్లుమనవిజేయుమనిరి.

కవ. ఎట్లు?

గోము. “మహారాజా! నేడునాకుమారుడు షికారుగా నమ
రావతీప్రాంతమునకేగుచుండ నింద్రుఁడో! జయంతుఁ
డో! అడ్డుపడి నిష్కారణముగ వధించుటయేగాక మ
నతోఁ గయ్య మొనర్పవచ్చుచుండెననిగూడ గూఢచా
రులు వచించిరి. దేవరయొకసాదిదర్శన మిప్పింపవ
లయును.” అని—

కవ. (కోపముతో) ఏమీ? ఇందుగ్గిడో? జయంతుడో? యని
 యా? (ఇందునుద్దేశించి) ఆ; అప్పుడే యితగర్వమా?
 దురాత్మా! సింగములతోనా? చెఱలాట. నేటితోదేవలో
 కంబగీర్వాణంబగుఁగాక. (నేపకునితో) ఓరీ! నేనిప్పు
 డేవచ్చెద సర్వసైన్యములతో సిద్ధముగనుండుమని
 గోము. చిత్తము. (నిష్క్రమించును) [మంత్రితోఁజెప్పము
 చారు. నాథా! దినములుమనకుమంచివిగా గన్పట్టుటలేదు.
 కవ. ఎందుచే?

చారు. విచారమనునది యెఱుంగనినామనంబు ముఖసముద్ర
 మునమునిగియుండుటచే;

కవ. ఐన నేమనెదవు?

చారు. మీరీసారికిమాత్రమీ దండయాత్రమానుడని;

కవ. నిర్భీతిగ మంత్రిసూనునివధించినదుర్మార్గుల శిక్షింపవల
 ఁనియా!

చారు. (దీనతతో) ఈసారికి

కవ. ఇట్లునుటకు నీమనస్సొప్పుచున్నదియా? నీవసుర వంశ
 మునఁబుట్టలేదా?

చారు. మీరింతకఠినముగ మాట్లాడిన నేనేమనఁగలను. నేఁడు
 మీరెంతఁజెప్పిననుమీయాయుద్యమమునకునామనం
 బొప్పుకున్నది. ఈదీనురాలివిజృంభి వినుఁడు. (ఏడ్చును

కవ. (కన్నులనీరు తుడుచుచు) సతీ! ఇంద్రానుల జయించుట మాకొకలెక్కలోనిది కాదు. ఒకవేళ సీయస్థము మానితి నేని లోకమున నెట్టి దుష్కీర్తి పాలుగావలయునో విచారించుము. ఈమాత్రపురుషుని చేయఁజాలమేని మాబల పరాక్రమములేల? పితామహుఁడొసంగిన వనములేల? కాల్పనా?

చారు. మీరువచించినదంతయు నిక్కమే అయినది నునకున మయముకాకపోవుటచే మారాడవలసె. ఇదివరకెన్నఁ జేయుట్లు బల్కితివా?

వ. క్రియా! బలవంతులకు సమయాసమయములేల? ఈకార్యము మాదనుకను వచ్చుననుకొంటివా? మనసేనాని యొక్కఁడేసాధింపఁగలఁడు. ఒకవేళ వచ్చినను భయము లేదు. ఇదిగో! ఈతియ్యన మధ్యమును నీకొరకే తెప్పించితిని. పుచ్చుకొని అంతిపురమున కేగినిర్భయముగ నుండుము. (నిష్క్రమించును)

చారు. (దుఃఖముతో) అక్కటా! నాఘఁడొత చెప్పినను వినఁడయ్యె. ఈయశుభంబులకుఁదోషునేడే యీమాయ దారియుద్ధము సంభవించుటజూడనాకుఁజాలభయమగుచున్నది. గురువుగారివాక్యములుస్వధాయగునా హా
(మూర్ఛిల్లును)
(తెరపడును)

అమరావతీపట్టణము.

(ఇంద్ర) బృహస్పతులు కొందరుమునులు ప్రవేశింతురు.)

మహా. (విచారముతో) గురువరా!

చ॥ పరమదురాత్మశ్రేణులు, బాహుబలాధ్యులు, తొల్లి నెన్నెన్న
గరములనారి తేరిరి, విఖండితశత్రులు, మాయయుదము
దరులఁజయుపఁ బేర్వడసినట్టి సురారులపైకి బ్రహ్మ
యరయకముందు వెనకలకటా! సుతుఁబంపితి నేనె

గీ॥ నాదుప్రాణరక్షణకు నాకుమారుఁ

గుత్తివాసినెఁబంపితి నొకదన

భారమునొంపఁ బుకొల్పి బవరమందు

జయముమనఁజానె? చెప్పుడాచార్యవర్ణి॥

బృహ. ఇంద్రా! పార్థునికొరకా? నీవిట్లుచింతించుట

చ॥ జలనిధిఁగ్రుంక లేదుభువి; చంద్రదివాకర మండలంబులు

జలజలరాలలేద యుడుసంతతియు గతిఁదప్పలేదు ది

క్కులురుచిఁబాయ వేవిధిని గూళనిశాటులచేత శాండప్ర

డలఁతిగఁజక్కు; వాడువివిధాస్త్రధురంధరుఁడం చెఱుంగఁజే॥

అదిగో! సంగరరంగంబునుండికాఁబోలు మనమణిగీర్వుడు

వచ్చుచునేయున్నాడు. (ప్రవేశము—మణిగీర్వుడు)

మణి. నిర్జరలోకపాలా! జయము! జయము!! దేవగురూ! వం

దనములు.

బృహ. మణిగ్రీవా! చిరంజీవివైవర్ధిలుము.

సుహే. ఓయీ! యుద్ధము నుండియే వచ్చితివా? అటులైన
కుమారునివిజయవార్త వినిపింపుము.

మణి. దేవా! చెప్పుచున్నాఁడ వినుఁడట్లు దేవరయానలింగోని
మాతలిసారథికంబగు దివ్యరథంబెక్కి పార్థుండపరాష్ణా
కాలచండకిరణుడో! యనభాస్విల్లి కొంతదూరమయి
నప్పటికొకదైత్యకుమారుండువచ్చెను దురాలాపంబులాడు
చుఁగిరిటింగవియ నతనినుకవారసంబున కెరఁజేసి ముహూ
ర్తమాత్రంబున సకలజలచరానీకనివాసంబగు రత్నాక
రముం గాంచె

సుహే. తరువాత

మణి. అట్లు నీరథింజేరి తస్మిధ్యంబుననున్న దానవపురంబుం
గాంచి తన్నగరద్వారంబున శంఖధ్వనంబుంజేయఁ గు
లమహీధరగుహకుహరసంజనితప్రతిశబ్దంబై సకలప్రాణి
కోటిభయంకరంబై గరుడగంధర్వభేచరసురాసుర పీఠ
లకునైతము గర్భనిర్భేద్యంబై యొప్పె. నివాతకవచు
లమృహాధ్వనివిని బెడరిలేచి పట్టరానికోపంబునఁ బరశు
శూల ముద్గర భ్రుడివాల కరవాణాది సకలాయుధంబులు
గొనియుద్ధసన్నద్ధులై కిరీటదాకిరి.

సుహే. తరువాత

మణి. అట్లుతాడి వైత్యవీరులెల్ల రతి కూరంబులగు వివి
ధాస్త్రంబులు బఱప నర్జునుడద్దానవుల బాణజాల
మెల్లనెక్కనిముసంబున ఖండించియొక్కొక్కని నెక్కొక్క
క్కబాణంబున నీవలినుండి యావలికిదూసిపోనేసె.

మహే. తరువాత!

మణి. తరువాత నోదేవా! అద్దు రాత్ములు రెట్టించినకోపంబు
నడమలోదాము పోసికుడు, పట్టుడుచంపుడనునిస్వ
సంబులాశాంతములబర్వఁ గిరీటిరఫ మార్గనిరోధంబుగ
రోదోంతరమెల్ల దోమదూగఁగందు లేకుండునట్లు శరప
రంపరలచేఁగప్పిరి.

మహే. తరువాత! తరువాత!!

మణి. అట్లుద్యోమార్గమెల్ల శరపరంపరలచేఁగపూటయురథ్యం
బులు పరవనేరకుండుటయుఁజూచి మాతలిభీతిల్లిచేష్టలు
డిగి రథంబుపయిబడ విజయుం డిసుమంతయు భీతిల్లక
రథమార్గనిరోధంబుగఁగప్పిన బాణములనెల్లదుత్తునియ
లుగావించితానే సారథ్యంబొనర్చుచు త్రిపురసంహారం
బొనర్చు నాటి శంకరునివలె ప్రశయకాలదావాగ్నింబో
ని తనబాణాగ్నిచే నద్దానననైన్యమెల్ల దైన్యంబునొంది
పఁజేసె.

మహే. (సంతోషముతో) బలే! కుమారబలే! దానవులకుఁ
దగినప్రాయశ్చిత్త ముంజేసితివి. మణిగిరివా! తరువాత.

మణి. అవ్వధంబునఁ దన్నసైన్యమెల్లఁ గృతాంతనిశాంతంబున
 కేగుటయు నద్దానవేశ్వరుం డర్జునుతోఁ బోరనోపక
 తనమిత్తులతో నేమేమియో యాలోచించి మాయా
 యుద్ధము సేయసమకట్టి తమహయభట రథాశితో
 నాకసంబున కెగసి యదృశ్యుండయ్యె నింతలోమాతలి
 తెలివించెచ్చుకొని సారథ్యంబొనర్పఁగడంగె.

మహే. పడంపడి.

మణి. పిమ్మటమేమెల్లరముంజూచుచుండధనంజయునిపైనద్దాన
 వులు పాషాణ వర్షముంగురియింప నతండా రాలనెల్లవ
 జ్రాస్త్రంబునఁదుత్తునియలు గావించె. అయ్యసురులుప్ర
 భంజనయుక్తంబగు నగ్నికణములు బరపపార్థుండు సలి
 లాస్త్రమున దానినడంచుటయు తుట్టతుడకద్దానవుల
 త్యుగ్రంబైన తిమిరాస్త్రంబేయ వభ్రముండలంబెల్ల నం
 ధకారబంధురంబై సర్వశీవులకునుకన్నులుండియు సంధ
 త్వంబు సిద్ధించె.

మహే. (భయముతో) తరువాత! తరువాత!!

మణి. అట్లునకల దిశలును గాఢాంధకారంబులగుటయు దేవ
 సంఘంబులందు హాహారవంబులుప్పత్తిల్ల దైత్యులెల్లరు
 సంతసంబున సింహనాదంబులొనర్చుచుండ రథహ
 యంబులు చేష్టలుడిగి తెన్నుఁగానక కళవళపడుచుండ
 మాతలి యమ్మహా తిమిరముంగాంచి భీతచేస్కుండై

గజగజ నడకుచున్నా! అర్జునా!! ఎందేగితివో
 దేగితివి రక్షింపుము! రక్షింపుము!! మున్నెన్నియో
 కలహములు గాంచితినిగాని యిత భీకరమైన యుద్ధ
 ముంజూచియెఱుంగినని మఱిమఱి దీనాలాపంబులాడు
 టంగాంచి ఫల్గును డప్పటికేనియు ధైర్యంబువీడక
 గుణంబుసాఠించుచు మాతల్లీ! భయంపడకుము! భ
 యంపడకుము!! సీనంటివీరపురుషులిట్లు సంగరరం
 గంబున ధైర్యంబువీడుటయు యితంబుగాదు. మదీయ
 శౌర్యసాహసంబులిదే వీడ్చి పుచ్చుచుండుము. దుర్మదాం
 ధులున, మామూయుఁగి శారదులునునగు నిద్రాన
 పులతమిస్రజాల బెల్ల నెక్కునిముసంబున నేమయ్యె
 డునో? చూచుచుండుమని వీరాలాపంబులాడుచుభా
 స్కరశరంబుంగొనియేయ నిర్జరులెల్లరును సంతసం
 బునమైమరచి “భళిలే! కిరీటీ! విజయుండవేసుమీ!”
 యనినుల్లింపుచుండ నాక్షణంబచీకటియెల్లమాయమై
 దిక్కులెల్లఁజెలివిబారె. తదస్త్రమహత్వమున దా
 నప్రలాభితతీపులై యుద్ధావనింబడిరి. అట్లునివాతక
 వచులుదునిమియతిసుందరంబై సముద్రమధ్యంబున
 నున్న తద్దానవపురంబుగాఁగఁగఁబోలు పార్థుండ
 సురపురికి మాతలియుక్తముగ వెళుచుండె. నేనీశు
 భవార్తదేవం కఠింగింపవచ్చితిని.

మహే. (సంతోషముతో) లోకైకవీరా! పార్థా! తనయుడ
ననీయట్టివాడేతనయుడు.

చ॥ తనయులుగల్గెగానరియె? ధాత్రినిపేరుబ్రతిష్ఠనాదజా
ల! వెయ్యిమంది గల్గిననులాభ మె? బాహుబలుండుసజ్జనుం
డుగనుతిజెగదుపుత్రుడొకడైననుజాలడె? గూజిబాహిర
మున కడుసేనకంటె నొకడేనియ్యధైర్యయుతుడు చాలడె?

ఉ॥ పౌరుషశాలురక్ ద్విదశపట్టణవాసుల బాహుశౌర్యగు
ర్వారులనిర్జరేంద్రులనెబారగడ్రోలినదైత్యసింహుల
వీరులుమెచ్చ నాజి పృథ్వీసలిదుర్గింపితి వీరికిండవ
య్యారె! భవన్భజాబలమహా! గణుతిగవదరగబెయ్యెరిక
ఆచార్య! జయలక్ష్మీశోభితుడైవచ్చుకుమారునిగా
రవితము రండు.

బృహ. మంచిది. వెళ్లదముపద. (నిష్క్రమింతురు)

సముద్రము.

(హిరణ్యపురమునందస్తునుడును మాతలియు రథారూఢులై
ప్రవేశింతురు.)

అర్జు. మాతలి! ఈదైత్యపురముంగాంచుటాది నాకొకసంది
యముగలుగుచున్నది. ఏమందువా?

సీ॥ ధరణీమహాదేవి దాల్చిననూత్నహ
రంబునందలి యగ్గిరత్నమనగ

నేటికిట్లుజాలింబొందెదవు?

గీ॥ అనయమును దుష్టశిక్షణాబద్ధుని
జేయుచును శిష్టరక్షణజేయుకొలుగు
భగవదంశంబుననుసార్యభూమిలనని
బుట్టుదురటాచుపచియితుబుధులు పార్థ॥

• ధృ. నేనెనర్చినది విశ్వహిత కార్యమయైనను సకాక్షిసా
గనలదీనాలాపంబులాలించినంత సకార్యంబొనర్చిన
తయోమన బుకలతి నెందసాగె మహయును,

చ॥ అనయము వాసిసీసహితమై సమరాచక్షేపగున్న
వ్యసంపవరణ్యయక్తమయిధిస్యతమంబయి యొప్పుచుండునీ
దనుజపురంబు యీదినమొ! దాననలోక విజయముగాటచే
కనుగొనభర్తృసీనయగు కామినివైఖరిదోచె మాతలి॥

మాత. (తనలో) ఆహా! ఈతనిమానస బె౦త పవిత్రమైనది.

దుర్మార్గులగురాక్షసులవధించి తత్సతులయాక్రిందన
ములువిని జాలింబొందుచున్నాడు. ఔను! ఇదియే!
దయార్ద్రహృదయులలక్షణము. (ప్రకాశముగా)కిరీటీ!

ఆ॥ క్రూరులైన దనుజవీరులందునుమాడి

నంతఃజెందుటేటిపాడి యనఘ!

దుష్టబుద్ధి భోగిద్రుంచివల్మీకంబు

పాడువడెనటన్న ఫలముగలదె?॥

అర్జు. అయ్యా! ఈరాక్షశ్వరులు దుష్టకర్మంబులొనర్చి చే

తిమిడుగ దుర్మరణముంబెచ్చుకొనుచున్నారు. కావినీ
నును సత్ ప్రవర్తనముగలవారేయైనయెడల వీరివగళం
బునుతామరతంపరయై యెంతదుర్వారముగనుండునో?

మాత. బౌనుగాని దురాత్ములకుసద్బుద్ధిగలుగుట గగనకుసు
మసదృశము. మఱియు “ఎవఁడుత్రివిద్యనగోతవాఁడు
పడుట”లోకసామాన్యమేకదా? ఈదురాత్ములనెప్ప
టికప్పుడేమహాత్ముఁడో వధియించి లోకశాంతిగావి
చుచున్నను యిసుకపాతరవలెతరుగక యెవఁడోయొ
కదురాత్ముఁడవతరించి సాధుహింస యొనర్చుచునే
యుండును. ఇప్పటికీనివాతకవచులవధియించి మా
బాధఁదీర్చితివి.

అర్జు. మాతలీ! ఈపుర బుడ నెచ్చటఁజూచినను లెక్కకొక్క
పురుషుఁడైనఁ గానరాఁడే?

మాత. ఈదానవులు చాలవరకు భవదస్త్రజ్వాలలభస్మమైరి.
మిగిలినవారు బలినాశ్రయింప పాతాళమునకేగియు
డనోపు.

అర్జు. ఈస్త్రీలయాక్రందనమువినఁజాల. రథంబుక్రమ్మరింపుము

మాత. అట్లే వెళ్లుదము. (కొంతదూరము వెళ్లుదురు.)

అర్జు. (ముందుఁజూచి) ఆర్యా! దేవనాథునినందనంబుండిరస్క
రించుచు బహువిధకుసుమలతావితానములతోఁ గాన
వచ్చుయీసుందరవనంబెవ్వనిదైయుండు? నిందలివంతలా
జూచిచనవచ్చును. ఇంచుక రథగమనముందగ్గింపుము.

(తేరిపారఁజూచి) ఓహో!

చ॥ అనుపమరత్న రాజసదనాన్వితమైమదికింపుఁగూర్చుచున్
గనులకువిందుఁజేయు నొకకాంచనపట్టణ మివ్వనంబునన్
గనుఁగొనుమల్లదే! యచటఁగానఁగనయ్యెడి; నద్దియేమహా
త్మునిదగుభాగ్యమో! యనతిదూరమునన్ వచ్చింపుమాతలీ!॥

మాత. (తనలో) “గాలివచ్చినప్పుడే తూర్పారఁబోసికొనవల
యు” నన్నట్టిమహాత్మునిచే నిద్దురాత్ములఁ గూడ
నిప్పుడేబరిమార్పింతు. (ప్రకాశముగా) విజయా! అ
య్యదిహిరణ్యపురంబనఁబడు. నందుపౌలోమకాలకే
యులనురక్షింపిరులరువదివేలమహారథులతోఁ గాపుర
ముందురు. ఆపౌలోమకాలకేయులు దేవతలకు సైత
మజేయులై నిరంతరమును బ్రాహ్మణహింసాదిదుష్టక
ర్మములొనర్చుచుందురు.

అర్జు. అట్లులైనవారిపయింబోవుదము. రథముఁదిగిప్పుము.

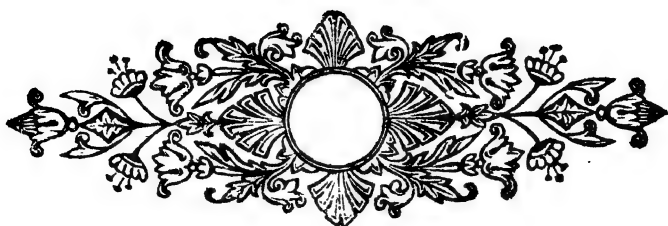
మాత. చిత్తము.

(నిష్క్రమింతురు)

పంచమాంశము

సమాప్తము.

శ్రీ ఆర్థ న విజయము . ఊ

షష్ఠాంకము.

హిరణ్యపురస్కారము.

(గోపాలుడు, దినకరుడు అనునిరువురు మునికుమారులు
ప్రవేశింతురు)

గోపా. బావా! గండముగడచి బ్రతికితిమి సుమా?

దిన. ఆయర్జునుడు మనకాపద్బాంధవుడుగదా?

గోపా. సందేహమేమి? ఆదయారసముఆధైర్యస్థైర్యములుమఱి
యొకరాసుతునకు వేయిసంవత్సరములు తపంబానర్చి
నను వచ్చునా?

దిన. నిజము. నివారకవచులతో, బోరునపుడా కాద్రమా
ర్తిదేవతీ చూడఁదరము గాకుండు. దానవులుమాయా
యుద్ధమొనర్చుచు సర్వజీవళయంకరంబగుతిమి రాస్త్రం

బేయనమ్మహాంధకారంబునఁ గౌం తేయుండ సురులకుఁ
జిక్కెననియే తలంచితిసుమా!

గీ॥ పా. నీహక్కడవు. దలంచుటేమి? సర్వదేవతానీకములందు
నుహాహారవముప్పతిల్లె మఱియు

గీ॥ దనుజులడరించుమా యాంధతమసమెల్ల
ఫల్గునుండర్కశరమునఁ బాపునపుడు
విభ్రమంబున “బాపురే! విజయనీదె
జయమ” టంచును భూతసంచయముమోసె॥

దీన. (ముందుఁజూచి) అదిగో! అర్జునురక్షఁ బప్పుడేహిరణ్యపుర
ముంజేరినదే?

గీ॥ పా. ఔను. దానవసైన్యమెల్లను మధ్యమ పాండవు బాట్టము
ట్టినిలునిలుమని యడల్పు చున్నారు. దానికర్జునుడే
మనునో? విందము. (తెరలో)

ఓదైత్యులారా! అగ్నిండాయుశలభంబులవలె యేటికి
ట్లుచుట్టముటెదరు.

గీ॥ పొగరుచేదుక్కిఁపెద్దాల బోతుమీద
రంకెవై చెడవీతి దుర్మార్గులార!
సాహసంబున నాతోడ సంగరంబుఁ
జేయనుంటిచుటివీయేటి చేటుమీకు

ఓదైత్యాధిపా! బ్రతుకఁదలంచితివేని నాహితవాక్యము
లావింపుము.

ఉ॥ మానుల శోలికేగమింక మానసమందునగల్గు వైరమున్
మాని, శ్రీ వీమనోహరున నారతమున్ భజించుచుందుమో
మానవనాథ! చుంచునునమస్కృతిఁ జేసితిరేనిమానమున్
ప్రాణమూడుక్కు; మీకసురరాజ! నురుబుననేల చావగన్
దిన. దానప్రసాదము చేతనే మంచిదారింబ్రవేశ పెట్టుటకై
యద్భుతముగల్గు పలుకుచున్నాడు దానికద్దానపులేమం
చురో? విందము

(తెరలో)

మానవాధమా! ప్రాణముల నేని వీడెనముగాని ముల్లోకముల
కేగిననుగిన్న పీఠులమాత్రముగల్గు. ఆపాటిపోటుమానిసి
వేరపాటిపోవకనిలువము.

య్యముడునా? దానవులు తనసామవా
క్యముల కొడఁబడక శితవిశిఖాశింగప్పటచే పార్థుండు
విజృంభించు చున్నాడు. ఏమీ? ఈకవ్వడిశరలాఘు
వము.

చ॥ శరములుగూర్చుచుంటయునుశత్రులనేయుటయున్ రవంతఁ
పరులుగ్రహింపలేకమదిభ్రాంతిలురీతినొనర్చుచుండెసం [జూ
గరమమరుల్ మదింబొగడ గాండ్విదుర్జయభీక రోగిని
ర్జరపరిపంథి వీరనృప సత్తములెల్లరుసంచలింపంగన్
దిన. ఆహా? ఏమి? యిప్పార్థుని శరప్రభావము. దూదిరా
సింబడునగ్నికణంబులోయన నొక్కొక్క శరంబెన్నిన్ని

కంఠంబుల గుడులుగుడులు గారాల్పుచున్నది. ఔరా!
దానవులింకేమిచేయుదురు. అదిగో! బెబ్బలింగను లేళ్ల
గమింబలె నర్జునుని శరపరంపరల కోంఘ్రజాలక దానవులె
ల్లరును నలుదిక్కులఁ గూరుచున్నారు. పాణిపోత దైత్య
సైన్యముంకేలిసేయుచు విజయుండేమియో పలుకుచు
న్నాడు. (తెరలో)

ఓదైత్యవీరులారా! ఇంతకుమున్ను బలికినపౌరుషాత్ములు మరచి
హింసరాకృతి మేటికిట్లేటఁగలుపుకొనియెదరు.

ఉ॥ అచ్చపువీరలక్షణమే? యాజమౌనర్పుచుఁ బాణిపోవహి
చ్చటనుండియేగఁగ నెమృత్యువుఁదప్పనె? యెన్నఁడేనియున్
జచ్చెడువారమేకద! అశాశ్వత మీతనువం చెఱింగియీ
మచ్చునఁబాటి పోవనవమాన మిగాదాకొ? దైత్యపాళికిన్
గోపా. పార్థుని పలుకులకు సైతముతరుగక పారుచున్నతనసై
నికులఁబురిగొల్పుచు నర్జునునిపై కేగుచున్న యపొ
లోమునిపల్కుల విందము.

(తెరలో)

సైనికులారా! వంటయింటికుండేలగు నీతనింజూచి యేటికిట్లు
భీతిఁబొందెదరు.

చ॥ జడియఁగనేల? నేగలుఁగ సంగరమందమకారులారా! నే
నడఁచెదపార్థ శౌర్యవిభవతి శయంబిటు లాజుదైర్యమున్
విడచి తొలంగ మిమ్ముఁగనివేల్పులునవ్వరె? పార్థుఁజంపని

హృదయమును వాడనికఁబోవకరండనిసేయధీరతన్

ఓసరాధమా! పోకుపోకుము.

గీ॥ విజితహరిదీశ్వరుండనై వెలయునేను

గలుగ నైన్యంబుపైనేగఁగలవె? పార్థ!

వచ్చుచుంటినినేనె నాపైనఁజూపు

బాహుబలమునునీదగు పౌరుషంబు

దిన. దీనికర్జునుఁడేమచునో?

(తెరలో)

ఓరీ! మీమిత్రులగు నివాతకవచులిదివరకే చాలదూర మరిగి
యుందురు. ఆలసించితివేని వారింగలిసికొనఁ జాలవు. త్వర
గారమ్ము.

గోపా. సవ్యసాచీ! బలే! భాగుగఁపఱితుత్తరమిచ్చితివి.

దిన. పఱితుత్తరమిచ్చుటయేగాదు చూడుమప్పుడేయద్దానవు
రథాన్వసూత కేతనంబులతో నాతనియుత్తమాంగము
ధరాతలంబునకు బలియొసఁగుచున్నాఁడు.

గోపా. తనసోదరుంగూల్చుటచేఁగాఁబోలు కాలకేయుండుదం
నశాశినుహారగంబుపగిది మండిపడుచుఁ గిరీటి
దాకుచుండె. తనతోఁగయ్యమొనర్పనేతెంచు కాలకే
యునితోనర్జునుండేమేమియో పలుకుచునిటవచ్చుచు
న్నాఁడు మనమాప్రకృతుండి వీరిసంభాషణము విం
దమురమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు)

యుద్ధభూమి

(కాలకేయుడు నర్మనుడు మాతలియుఁ బ్రవేశింతురు.)

అర్జు. (తనలో) కోపమా! ఒక్కంతకాలము నాచెంతకురాకుము. ఈతఁడుకడుమూఁఁడు. వీనింజగింపుకొకపొరుషముగాదు. (ప్రకాశముగా కాలకేయునితో)

ఉ॥ కన్నులులేవో! నీయెదుటెగాండివముక్తశరాన్నిబూదెయ్యెయున్నమదాంఘులకగనమా? యూరకప్రేతదవేల?

కాల. (కోపముతో) మానవా!

చెన్నటిపల్కులీయసురుచెంగటఁజెల్లునె? మచ్చరాన్నినాపన్నగశాలువచ్చినను భస్మమొనర్చినిచున్ వధించెదక॥

గీ॥ భయదరిపుమృగకంఠవంబనైన

మద్భుజాపంజరంబునంబడి తొలంగ

వశమె? ఫాలాక్షునకునేని పార్థ! నీదూ

“ఉడుతయూపుల” కెవ్వరుజడియరిచట॥

అర్జు. (తనలో) ఏమీ? వీనియహంభావము. కానిమ్ము! ఈయొక్కసారిచెప్పిచూచెద. (ప్రకాశముగా) దురాచారా! నావిడాంబికవచనములుగపరిణమించెనా? ఇట్టిమూఢాత్ములుగనుకనే మీకుబలవస్మరణము సిద్ధించుచుండును. “వినాశకాలేవిపరీతబుద్ధి” యనునార్యోక్తిరిత్యగునా?

కాల. (కోపముతో) ఓరీమనుజా!

కవిరాజవిరాజితము.

గడవిడసేతువిదేటికి బీరముగల్గిన రమ్మనిలోపల,
చుడుకుతనంబడఁగింతుక్షణంబుచనుర్మతి! మాటలికేటికి

అర్జు. (కోపముతో)

నిక

విషువఁగరాదిక గర్వమడఁచెడవెంగలి! పారకనిల్వమనిన్
గడువడిఁబంపెదస్త్రియసోదరుఁగాంచఁగ నెక్కనిమేషములోన్
కాల. మనుజా! కడతేరితివి. (నరముప్రయోగించును)

అర్జు. (భ్రండించుచు) దానవా? కాచికొనుము.

(అనినరముఁబ్రయోగింప దనుజుఁడుపురముతోఁగూడమాయ
మగును.)

అర్జు. (దెసలుపరికించి) ఏమిది?

గీ॥ రజనిచరసేచ! విజితశాత్రవుఁడనంచు

బీరములుపల్కితవియెందుఁజేరెనోరి!

నీపరాక్రమ బలములేనీటఁగలిసె,

పందపోలిక నిటులాజిఁబారి తేర!!

(రోషముతో) దురాత్మా! దైత్యాధమా! పాండునంద
మనితోఁ బోరుటయనినసమరభీరువులగు నిర్జరులెన్ని
చుటగాఁ దలంచితివా? లేక సాధుల హింసించుటగాద
లంచితివా?

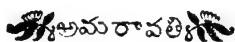
మాత. ఆయుష్మంతుడా! త్వరపడక పరిసీలింపుము. వాఁడు పాటిబోలేడు. మాయాయుద్ధవిశారదుండగు నద్దాన పుండు మాయాయుద్ధకౌశలమున నే మనలజయింపఁదలచి తనపురంబుతోఁగూడ దివంబున కెగసియదృశ్యుడయ్యె. చూడుము.

అర్జు. (అశ్చర్యముతో) ఏమి? ఈవిత! (స్మృతినభినయించుచు రోషముతో) కానిమ్ము. ఇద్దరాత్ములమాయలెల్ల నిష్పిధముగ మాయించెదఁగాక. మాతలీ! ఈదైత్యనికృతిమవ్యాపారంబులెల్ల నెక్కనిముసంబున నేమయ్యెను నోచూడుము. (అని పాశుపతము సంధించి) ఓయస్త్ర రాజమా!

మ॥ కరుణాలోకనచేతభక్తవరులన్ గాపాడువాడేనిశం
కరుఁ డశాంతము; నీపునిక్కుముగ నాశారీశునస్త్రంబవే
నిరమానాథునిఁగృష్ణునమ్మితి నయే నిన్ నాచుస్వాంతంబునన్
సురపైరున్ భటరాజితోడవిగతాసుజేయుమా! మౌక్తేదన్
(అనిబిడువ దానపులు పురంబుతో గూడ భస్మమైపడుదురు)
మాత. (సంతోషముతో) ఏమి? ఈదివ్యాస్త్రప్రభావము.
మ॥కరులున్, వ్యాసుములున్, మహారగములున్ గంఠరవం
బుల్ నిశా

చర, గంధర్వవిహంగ, కింపురుషులున్ శస్త్రాస్త్రముల్ జాలసం
గరరంగంబునఁబుట్టిపెళ్లుగతులన్ ఖండించుచున్ మ్రొగుచున్

సురవిద్యేషులఁగూల్చుచుండెనరగే! శూరత్వమేపారఁగన్
అర్జు. మాతలీ! ఇచ్చటికార్యముగూడచక్కబడినదిగదా! ఇం
కనాలస్యమేల? రథంబుక్రిమ్మరింపుము.
మాత. చిత్తము. (నిష్క్రమింతురు)

—

(సుశర్మమధ్యమున సర్థసింహాసనాసీనుడగు నర్జునుఁడును,
ఇంద్రిును బృహస్పతి మాతలియు ప్రవేశింతురు)

బృహ. వాసవా!

చ॥ సురలనుఁబారిఁద్రోలియువసుంధరసాముల రూపుమాపున
పురమదురాత్ముఁడనుజపాంసనులన్ జితవైరివీరులన్
దురమునవేల్చిడిన్ గదిసి దోర్బలమేర్పడఁద్రుంచి మానులన్
సురలనుబోచినట్టి రణశూరుని పార్థునితింప శక్యమే?
మహే. ఆచార్య! ఒక్కభుజబలంబు ననేకాదా. ఇప్పార్థునిమ
నోనిగ్రహమును మునీంద్రిులకు సైతముప్రశంసార్హ
ము. ఊర్వశీ—

అర్జు. తండ్రీ! నాయందు తమకుంగలవాత్సల్యాతిశయంబు
ననిట్లునియెదరనితలంచెద. (బృహస్పతితో)

శీ॥ నుతికిఁ దగనట్టి మనుజునున్నతునిజేసి
కడుఁ బొగడనేల? మీయనుగ్రహముకలిమి

చేతనే! దానవాళి శిక్షింప జాలి
నాఁడ, లేకున్న నేనెంత వాఁడనయ్య?

మహే. అర్జునా! ఇందతిశయోక్తి రవంతయులేదు!
సర్వముస్వభావోక్తియే.

మాత. ధనంజయా!

ఉ॥ కాననభూములందో! గిరిగహ్వరసీమలయందో! దాగియున్
మానసమందుఁ గల్గు ననుమానముచే దిగులొంది మాటికిన్
దానవులేగుదెంచినది తత్తరపాటునఁ దొంగిచూచుమా
దీనతఁబాపినాఁడవు సుధీనుత! నీవెకదా! తలంపఁగన్
మహే. మాతలీ! నిజమువచించితివి.

అర్జు. తండ్రీ! దివస్పతీ! నిమిత్తమాత్రుడనగునన్నిట్లుపొగడు
టపాడియే? తొలుతనేప్రత్యక్షమై శంకరుంగూర్చితపం
బానర్పుమని హితోపదేశంబానర్చిపాశుపతాస్త్రంబువ
డసినపిదప దిక్పతులతోఁ బ్రత్యక్షమైనకలాస్త్రములి
ప్పించితిరి. దీనికంతకునుమియనుగ్రహమేకారణము
మిసేవకుఁడనగుటచే స్వధర్మమును నిర్వర్తించితి.

గీ॥ ధర్మసంభవుఁడాది సోదరులఁబాసి

పెద్దకాబంబుజనె, వారు పృథ్వి నేవి

ధంబునఁజరించుచుండిరో? దడయకిపుడ

జనెదనచ్చోటి కాజ్ఞానోసంగమయ్య!

అర్జునవిజయము.

మహే. మాతలీ! ఈతని భూతలంబునకుంగొనిచని ధర్మజాదు
లకడడించీరమ్ము. (అర్జునునితో) అర్జునా! నీమనోభీ
ష్టానుసారము దివ్యాస్త్రములు లభించెగదా! ఇంకే
మిగావలయునో? కోరుము.

అర్జు. తండ్రీ! నీ యనుగ్రహముగలుగ నేకొరతయులేదు.
ఐన నిట్లగుగాక

గీ॥ దితిజ బాధలు తొలఁగుగావుతజగాన
భారతీయులుధర్మసంబద్ధులగుచు
మాతృదేశోద్ధరణ దీక్ష మరువకుండ్రు
గాత, ధర్మంబె జయమగు గాత, యెపుడు

అను విజయము

సమాపము.

పేజీ	పంక్తి
2	12
„	16
2	9
8	4
4	6
12	5
17	2
20	3
24	3
25	9
31	16
32	3
„	7
„	20
39	6
„	21
41	1
45	2
„	20
53	8
62	20
65	11
„	21
75	12

అఖిల పేజీ నెం

శుద్ధప్రతి.

తపస్
 కాఫీ
 లస్వధాభిధానలు
 పార్థతో
 ధ్వయంబు
 పార్థా
 దాగ
 నిము
 నిచ్చటి
 ంక
 సైన్య
 జక్షుణ
 రఘున్
 దుగ్రింపడిరి
 యాడబ
 క్త్ర
 సప్పాథం
 హా!
 రంగూడి
 మణువేల
 యని
 పార్థండు
 వెళు
 యీదినమొ
 రాక్షశ్వరులు
 లోకన
 87

ఒప్పు
 కాపీ
 లస్వధాభిధానలు
 పార్థతో
 ద్వయంబు
 పార్థా
 దాక
 ముని
 నిచ్చట
 శంక
 సైన్య
 దక్షిణ
 రఘున్
 దుగ్రింపబడిరి
 యాడబని
 వక్త్ర
 సప్పాథం
 ఆహా!
 వరుంగూడి
 మణులేల
 యనియు
 పార్థండు
 వెళ్లు
 నీదినమొ
 రాక్షసేశ్వరులు
 లోకము
 78

